

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Andra Kammaren. N:o 39.

Lördagen den 29 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes för justering protokollet för den 22 innevarande april; och begärdes dervid ordet af

Herr Anderson i Himmelsby, som yttrade: Det är icke någon anmärkning mot det upplästa protokollet, som jag har att framställa, utan det är med anledning af den olika mening, som grefve Hamilton och jag hade om innebörden af några af de yttranden, som vi hade vid ett af de plena, som i det upplästa protokollet behandlas, eller om jordbruksbevillningen.

Herr grefven påstod, att jag skulle hafva sagt, *dels* att han tänkte annorlunda än han talade, *dels* att han fält sådana yttranden, som han icke hade fält. Jag skall med anledning häraf be att få uppläsa först den del af det anförande, som herr grefven hade vid nämnda tillfälle, sådant det uti protokollet finnes återgifvet. Jag förbigår de ställen, der han talade om att han icke ville med ett enda öre höja skatten på jordbruket, ty de voro flera, och mot mitt återgifvande af dem hade han icke något ogillande eller någon anmärkning att göra.

Herr grefvens ord lydde så, enligt hvad som återfinnes i protokollet i den punkt, hvarom jag nu talar, »att den förste talaren erinrade om något, som för oss reservanter är ännu viktigare, nemligen att bibehållandet af det sjette öret *omöjliggör fullständigt hvarje förnuftig utveckling af inkomstbeskattningen, hvarje utveckling derhän, att den verkligen skall lemna statsverket den inkomst, man dermed har beräknat.*»

Jag skall äfven be att få återgifva det yttrande, som jag hade, då jag bemötte detta: »Herr grefven tyckes vara mycket öm om jordbruket. Han sade ett par tre gånger, att han icke ville med ett enda öre höja jordbruksbeskattningen, utan att han blott ville hafva

rättvisa. Men han sade dock, att det icke finnes sundt förnuft i vice talmannens förslag, emedan man derigenom icke kunde få någon högre inkomst för statsverket. Det var nu endast med jordbruksbeskattningen, han sysselsatte sig, och det föresväfvade väl honom ändå, att han ville, att det skulle blifva en högre beskattning på jordbruket. Det var väl icke så alldeles utan att han lät påskina, att han i framtiden önskade i detta afseende få ett annat resultat än hvad som skulle blifva fallet om vice talmannens förslag antogs».

Jag för min del kan icke fatta hvad det är för skilnad på innebörden af de yttranden, som finnas i herr grefvens anförande, och sådana de äro återgifna i mitt. Visserligen äro icke ordalagen alldeles lika, men att innebörden i dem är densamma, det kan jag icke tro, att herr grefven skulle vilja bestrida. Ty jag kan icke tro, att herr grefven vill påstå, att det är *fullständigt omöjligt att på förnuftig grund åstadkomma någonting, som är förnuftigt*; och likväl har herr grefven yttrat, att bibehållandet af det sjette öret omöjliggör fullständigt hvarje förnuftig utveckling af inkomstskatten, och jag hemställer till såväl herr grefven som öfriga kammarens ledamöter, om ett sådant uttalande kan tydas annorlunda, än att dermed är sagdt, att ett sådant förslag icke är förnuftigt. Och icke heller kan jag tro, att fortsättningen af anförandet, der det heter, att det omöjliggör hvarje utveckling derhän, att den verkligen skall lemna statsverket den inkomst, man deraf har beräknat, kan tydas annorlunda, än att herr grefven dermed menade, att det sjette öret vore för litet för att motsvara bevillning af jordbruksrörelsen, och således önskade en högre bevillning därför, oaktadt han sade, att han icke vill med ett enda öre höja jordbrukets skatter.

Vidare tycktes herr grefven taga illa upp, att jag kom att nämna i mitt senare anförande, att jag icke visste, huru hans yttrande kunde komma att taga sig ut i protokollet; ty jag hade funnit, att det gick lätt att stryka ett ord här och der samt sätta dit ett annat. Jag tror verkligen, att de flesta af kammarens ledamöter ha den erfarenheten, att sådant händer ofta, och jag tror, att det är nödvändigt många gånger. Jag sade icke, att han skulle ändra det. Jag minns att under mina första riksdagar var det en talare på stockholmsbänken, som ofta förebrädde en talare på upsalabänken för att han så skulle gjort. Herr Waldenström hade äfven en gång vid en justering af protokollet ett anförande, deri han förebrädde en talare på stockholmsbänken, att han skulle ändrat något i protokollet. Och jag har af egen erfarenhet funnit att sådant kan hända, det var nemligen en talare vid 1891 års riksdag, som, då det var fråga om pension åt en landtmätare, sade att han icke kunde tro, att landtmännen skulle sätta sig emot en pension åt honom, därför att han hade varit så väl känd hos landtmännen, och jag återgaf dessa yttranden i det anförande, hvarmed jag bemötte honom.

I protokollet stod det sedan att han trodde icke, att pension

skulle nekas honom, därför att han var så välkänd i sin hemort. Han hade sagt: »väl känd af landtmännen», men i protokollet stod det att han vore så välkänd i sin hemort, och der funnos väl icke några landtmän, ty han bodde i en stad. Jag tror mig nu hafva ådagalagt, att jag icke förtjenat den förebråelse och tillrättavisning, som herr grefven uttalat i sammanhang med sitt påstående, att jag inlagt en annan mening i hans ord, än han sjelf haft, och att jag yttrat att han tänkte annorlunda än han talade. Jag öfverlemnar åt kammaren att härom döma.

Herr grefve Hamilton anförde: Jag kan knappast tro, att kammaren kan vara synnerligt intresserad af herr Andersons och mitt mellanhafvande i denna sak. Men då han ansett sig böra ännu en gång draga frågan inför kammaren, anser jag mig skyldig att svara honom.

Jag skall då till att börja med be att få meddela kammaren, att jag var så öfvertygad om, att herr Andersons yttrande vid förra tillfället berodde på ett missförstånd, att jag på eftermiddagen i förgår med mitt ojusterade anförande i hand uppsökte honom och föreslog honom, att vi skulle göra upp denna sak i godo. Jag anhöll för den skull, att han skulle påvisa för mig hvad han hade att anmärka, men han afvisade mig på ett ganska ovänligt sätt och antydde redan då, att han hade för afsigt att draga saken inför kammaren. Han har nu sagt, att han icke kan fatta skilnaden mellan hvad jag sagt och hvad han uppgifvit att jag sagt. Jag förmodar att kammaren följt med hvad han nyss läste upp. Jag ber äfven få erinra derom, att anledningen till vår tvist var den, att jag vid förra sammanträdet beklagade mig öfver, dels att herr Anderson beskylt mig för att säga ett och mena ett annat, dels ock att han i min mun lagt ett yttrande, som jag aldrig fält, eller att i mina motståndares förslag ej skulle finnas »sundt förnuft.» Af hvad han uppläste framgick nu till en början tydligt, att herr Anderson verkligen vid ifrågavarande tillfälle beskylt mig för att säga ett och mena ett annat. Vidare framgick af det uppläste icke, att jag skulle ha begagnat det af herr Anderson citerade uttrycket om mina motståndare, utan endast att jag citerat en föregående talare och yttrat att denne talaren erinrat om, att genom bibehållandet af det sjette öret skulle omöjliggöras hvarje förnuftig utveckling af inkomstskatten.

Herr Anderson sade sig nu visserligen icke kunna fatta skilnaden mellan dessa båda yttranden. Jag kan ej hjälpa det. Jag är fullt viss om att kammaren kan göra det.

Slutligen yttrade herr Anderson, att jag vid förra sammanträdet tagit illa upp hvad han yttrat om protokollsjustering. Jag tror, att jag icke var den ende, som tog illa upp det. Ty angående lämpligheten af ett sådant yttrande torde meningarna icke vara delade. Jag skall emellertid be att få fästa herr Andersons uppmärksamhet på,

att jag icke ens besvarade detta hans yttrande, så att då han nu återoppar min åsigt i saken, han därför icke kan hafva annat fog än att han känt med sig, att jag tagit illa upp detta, därför att han inser att jag *bort* göra det.

Herr Anderson i Himmelsby: Med anledning af herr greve Hamiltons yttrande, att jag skulle afvisat honom ganska ovänligt, får jag säga, att jag icke kan förstå, hvori denna ovänlighet skulle ligga. Herr greven erbjöd mig taga hans protokoll och läsa det, och då sade jag icke alls ovänligt — jag tror icke, att jag sade det på något sätt otillständigt eller ohöfligt — att jag fick tillfälle att taga del af det i kansliet följande dag, om nu greven lät det qvarligga der. Jag tyckte icke, att jag ville taga grefvens protokoll och bära hem det, eller också läsa det så sent på qvällen, och det anser jag icke vara så underligt. Nu säger herr greven, att han icke kan förstå annat, än att jag i hans anförande inlagt något, som han icke sagt. Jag hemställer ännu en gång, om det kan vara fullt logiskt att tänka, att det skall vara fullständigt omöjligt att på en förnuftig grund åstadkomma någonting som är förnuftigt. Jag anser det bra orimligt.

Mot herr grefvens andra yttrande skall jag be att få säga, att herr greven icke bemötte mig med något anförande, men han frågade, under det jag bemötte något af hvad han sagt, om jag ville påstå, att han justerade bort i protokollet. Men jag sade, att det ville jag icke påstå. Men efter herr greven sagt detta, skall jag fråga greven, hvad han menar med det, då man ser, att det finnes protokoll, der det varit dels struket och dels ostruket och ändradt nästan hälften eller åtminstone mer än en fjerdedel. I tillgängliga protokoll har jag sett det, och jag hänvisar till de stenografiska protokollen af grefvens anförande. Jag tager icke till baka, då jag säger, att mer än en fjerdedel varit ändradt. Jag har icke sagt något annat. Jag har icke tadlat, att man gör rättelser och ändringar. Jag anser att det kan vara nödvändigt mången gång. Men man bör därför icke taga så illa upp, om man säger det.

Sedan öfverläggningen i detta ämne härmed förklarats slutad, blef det ifrågavarande protokollet af kammaren godkändt.

§ 2.

Efter föredragning, till en början af statsutskottets memorial, n:o 73, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition angående inlösen af professoren C. G. Brunii anteckningar om och teckningar af äldre svenska byggnader m. m., blef den af utskottet föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 3.

Föredrogs och lades till handlingarne sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 7, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande ej mindre Kongl. Maj:ts proposition angående delning af Hernösands stift än äfven en i ämnet väckt motion.

§ 4.

Föredrogs vidare bevillningsutskottets memorial, n:o 23, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af bevillningsutskottets betänkande n:o 18 angående allmänna bevillningen.

Punkten 1.

Lades till handlingarne.

I fråga om *punkten 2*, deri utskottet anmälde, att då Första Kammaren afslagit, men Andra Kammaren bifallit herr vice talmannen *A. P. Danielsons* inom Andra Kammaren väckta motion, n:o 133, om ändring i bevillningsförordningens rubrik och 1 §, utskottet funnit de i motionen berörda frågor icke grundlagsenligt kunna göras till föremål för gemensam omröstning, utan vara att anse såsom förfallna, anförde

Herr vice talmannen Danielson: Jag har icke begärt ordet för att yrka på någon förändring i det slut, hvartill utskottet kommit, ty det lär väl knappast vara skäl att göra, utan jag har begärt ordet derför, att jag icke kunnat gilla den motivering, som utskottet dervid använt.

Jag tror icke att man på de skäl, som utskottet anført, bort låta ärendet förfalla, utan jag anser att det hade varit riktigare, om utskottet grundat detta sitt beslut på, att Första Kammaren i motsats till den Andra Kammaren i frågan beslutat om aflåtandet af en skrivelse till Kongl. Maj:t.

Såsom herrarne veta, är det icke vanligt, att man voterar gemensamt om en sak, som den ena kammaren bifallit, men i hvilken den andra kammaren beslutat att derom ingå med en skrivelse till Kongl. Maj:t. Hade Första Kammaren rent afslagit punkten i fråga, som innefattade min motion, och Andra Kammaren, som nu skett, bifallit den, då anser jag, att en gemensam votering derom bort ega rum, men icke nu, då Första Kammaren i ämnet beslutat om en skrivelse till Kongl. Maj:t, ty det är, som jag antyd, icke vanligt att votera gemensamt om en skrivelse.

Jag kan sålunda låta mig nöja med det slut, hvartill utskottet i nu förevarande 2:dra punkt kommit, ehuru icke på de skäl, som utskot-

tet anført. Ty såsom herrarne torde erinna sig, afsåg min motion, som kammaren bifallit, en närmare förklaring af hvad med den nu utgående fastighetsbevillningen vore att förstå, och herrarne veta, att man voterat gemensamt om olika ordalag i bevillningsförordningen. Detta har då skett, när en kammare använt vissa ordalag, men den andra använt andra, eller då den ena kammaren bifallit, men den andra afslagit ett dylikt förtydligande. Men såsom jag nämnt, ha kamrarna icke nu fattat sådana beslut. Skulle man nu votera gemensamt, då finge man sätta upp Första Kammarens beslut om skrifvelse emot Andra Kammarens beslut, som afser en bestämd formulering i bevillningsförordningen.

Under uttalande af min bestämda mening, att kammarens gillande af utskottets beslut i nu förevarande punkt får anses grunda sig på de skäl jag antydt, så att utskottets motivering icke må utgöra något prejudikat för framtiden i det syfte utskottet anført den, skall jag nöja mig med det slut, hvartill utskottet kommit. Men jag ber att ännu en gång uttryckligen få uttala, att endast det skälet för mig varit bestämmande, att Första Kammaren beslutat en skrifvelse, men Andra Kammaren ett bestämdt formuleradt förslag.

Jag har velat säga detta för att visa, hvad som är skälet till, att jag kan låta bero vid utskottets hemställan.

Herr *Erickson* i Bjersby instämde häruti.

Vidare yttrades ej. Utskottets anmälan lades till handlingarna.

Om ändring af
riksdagsord-
ningens stad-
ganden i afse-
ende å ledamö-
ternas af
Första Kam-
maren valbar-
het m. m.

§ 5.

Härefter företogs till behandling konstitutionsutskottets utlåtande n:o 27, i anledning af väckt motion om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågakvarande inom Andra Kammaren af Herr *D. Persson* i Tällberg m. fl. afgifvna motion, n:o 225, ej måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Häremot hade reservationer anmälts

af herr *Ljungman*;

samt af herrar *Persson* i Tällberg, *Bengtsson*, *Boström*, *Dahn*, *Johnsson* i Bollnäs, *Elowson*, *Gyllensvärd*, *Hedin* och *Hansson* i Berga, som hemställt:

att Riksdagen måtte besluta att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändring af §§ 6, 8, 9, 12 och 23 riksdagsordningen.

§ 6.

Första Kammarens ledamöter skola, för en tid af *sex* år, utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga. Hvarje landsting och sådan stad, som nu nämnd är, väljer, efter folkmängden inom sitt område, en riksdagsman för hvarje fullt tal af trettiotusen. Går ej folkmängden upp till trettiotusen, väljes dock en riksdagsman.

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.
(Forts.)

§ 8.

Riksdagsman i Första Kammaren, som vid riksdags början sin befattning icke *sex* år innehaft, må dermed till riksdagens slut fortfara, ändå att under tiden *sex* år från valet förflyta.

§ 9.

Till ledamöter i Första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder, samt ega och minst tre år näst före valet egt fastighet till taxeringsvärde, ej understigande *fyratiotusen* riksdaler, eller ock till staten skatta, samt under tid, som nyss är sagd, skattat för en så stor årlig inkomst af kapital eller arbete, att densamma, ensam för sig eller ock sammanlagd med en efter fem för hundra beräknad ränta å egd fastighets taxeringsvärde, uppgår till *fyra tusen riksdaler*. Kommer riksdagsman, efter det han vald blifvit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.

§ 12.

Vill riksdagsman i Första Kammaren befattningen sig afsäga, eger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar hos Konungens befallningshafvande.

C. Gemensamma bestämmelser.

§ 23.

Hvarje riksdagsman åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arfvode af ett tusen tvåhundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller riksdagsman eljest afgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit eller Riksdagen sammanträder i följd deraf att Konungen, med upplösande af riksdag, förordnat om

Om ändring af nya val, så ock under urtima riksdag, riksdagsman undfår, jemte rese-
riksdagsord- kostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må
ningens stad- öfverstiga sammanlagdt ett tusen tvåhundra riksdaler.
ganden i afse- Den riksdagsman, som icke i rätt tid vid Riksdagen sig inställer,
ende å ledamö- skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af
ternas af arfvodet.
Första Kam-
maren valbar-
het m. m.

(Forts.)

§ 24.

Rösträtt må — — — — —
— — — — — sig inställer.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Persson i Tällberg: Konstitutionsutskottet, det vill här säga dess ledamöter från Första Kammaren, har ansett sig kunna af-
färda vår motion med en motivering på endast tolf rader. Denna
motivering är likwisst betecknande nog. Genom densamma har utskot-
tet ådagalagt, att det antingen icke kunnat eller också icke velat
vederlägga den enligt mitt förmenande fullständiga motivering, som i
motionen ligger till grund för de af oss föreslagna grundlagsförändrin-
garna. Motiveringen är lång nog derutinnan, att utskottet i densamma
fått plats för inrymmande af ett misstag eller något, som man i all-
mänhet kallar för icke en sanning. Utskottet säger nemligen, att
konstitutionsutskottet alltid afstyrkt de framställningar, som förut
blifvit gjorda i enahanda syfte, och att detta afstyrkande alltid blifvit
Riksdagens beslut. Jag vill deremot blott erinra, att redan år 1872
väcktes i denna kammare en motion af herr Ehrenborg i syfte att få
en förändring i § 9 riksdagsordningen till stånd, en förändring,
som är ordagrant lika med det andra alternativet i vårt förslag, och
hvilken förändring nu finnes upptagen i reservanternas förslag. Denna
förändring tillstyrktes af dåvarande konstitutionsutskott, och denna
kammare godkände utskottets utlåtande utan debatt. Såsom skäl för
motionens afstyrkande anför utskottet vidare, att kamrarnes olika
karakter i väsentlig mån skulle rubbas, om motionen skulle antagas.
Ja, det är just hvad vi med vår motion åsyfta, och hvilket vi tro
skulle blifva till nytta såväl för Riksdagen sjelf som för landet i sin
helhet. Ty det motsatsförhållande, som nu råder mellan båda kam-
rarne, kan icke i längden blifva helsosamt för en sund samhällsutveck-
ling och för en god lagstiftning. Detta tror jag, att en hvar redan
har fått tillräcklig erfarenhet om, så att det skälet anser jag icke vara
något egentligt skäl för afstyrkandet af vår motion.

Vidare tror jag, att nuvarande valbarhetscensus till Första Kam-
maren icke är så alldeles tillfredsställande, och att det på landsbyg-
gen icke är så lätt att finna lämpliga och villiga representanter till
ledamöter i Första Kammaren. Detta torde bäst belysas deraf, att

bland Första Kammarens 148 ledamöter icke mindre än 48 stycken äro från Stockholms stad.

Jag tror därför, att en förändring uti det syfte, som i vår motion föreslagits, är både nödig och nyttig, och jag skall därför, herr talman, taga mig friheten att yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herrar *Bromée* och *Norberg* instämde häruti.

Herr Ola Bosson Olsson: Anledningen, hvarför denna och åtskilliga motioner förut framkommit i detta ämne, är, att Första Kammaren allt sedan sin tillkomst har motarbetat reformer. Icke allenast denna kammars ledamöter, utan hela landet vet, huru många motioner, som framkommit i syfte att reformera åtskilliga existerande missförhållanden, samt huru Första Kammaren alltid med sitt veto lagt hinder i vägen för ett bifall till dem. Dessutom har den Första Kammaren alltid visat en särskild liberalism, då det varit fråga om att förhöja statsanslagen m. m. dylikt. Såsom bevis härför vill jag nämna, att 1867, då Första Kammaren tillträdde sin verksamhet, uppgick vår statsbudget endast till mellan 35 och 36,000,000 kronor. Nu har den under dessa 25 år, som Första Kammaren existerat, förhöjts ända till 100,000,000 kronor.

Detta förhållande är i viss mån betänkligt för ett så litet land som vårt, att budgeten på 25 år skall kunna förökas till nära tredubbla beloppet. Hwad tro väl herrarne har varit hufvudsakligaste anledningen till denna förökning om icke Första Kammaren, som i de allra flesta fall varit drifkraften till dessa höjningar af budgeten. Den man, som man kallar stiftaren af vår nuvarande riksdagsordning, har i sina »Minnen» ett uttalande om Första Kammaren, som lyder ungefär så, att Första Kammaren i afseende på reformer varit allt för konservativ, men i afseende på beviljande af anslag allt för liberal. Detta är en bevisning, mine herrar, som har ganska stor magt och stor betydelse, då man betänker, att det är sjelfva stiftaren och författaren af vår nuvarande riksdagsordning, som uttryckt sig på detta sätt. Han hade således tydligen icke väntat sig, att den Första Kammare, som på hans förslag Riksdagen år 1865 beslöt skulle bildas, skulle blifva sådan, som den blifvit.

Den nuvarande Första Kammaren kan verkligen icke sägas vara folkvald, och det bevisas bäst af den statistiska utredningen rörande den kommunala rösträtten, som upplysningsvis med anledning af dåvarande förhållanden tillkom 1871, och den kommunala rösträtten har icke sedan dess genom lag blifvit ändrad. Denna utredning visar, att inom 54 af rikets kommuner fans det en enda person, som innehade — så äro åtminstone de statistiska uppgifterna — mer än hälften af kommunens hela fyrktal. Detta i 54 kommuner. Öfver en fjerdedel och intill hälften af hela kommunens fyrktal innehades af en enda per-

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.
(Forts.)

Om ändring af
riksdagsord-
ningens stad-
ganden i afse-
ende å ledamö-
ternas af
Första Kam-
maren valbar-
het m. m.
(Forts.)

son inom 360 kommuner. Öfver $\frac{1}{10}$ och intill $\frac{1}{4}$ af en enda person inom 1,026 kommuner och öfver $\frac{1}{20}$ intill $\frac{1}{10}$ af en enda person i 709 kommuner. Inom 2,149 kommuner är det således ett fåtal personer, som kan sägas hafva uteslutande magt i afseende på rösträtten i kommunala saker och således äfven i afseende på val till Första Kammaren på grund af det sätt, hvarpå dessa val försiggå. Ty de elektorer eller valmän, som skola utse ledamöterna i landstingen, väljas på kommunalstämmorna, och således blir det i 2,149 kommuner, som ett fåtal personer har uteslutande magt vid valet af dessa elektorer, som skola utse landstingsmännen, och derigenom medelbart vid valet af ledamöter i Första Kammaren, hvilka utses af landstingen. Då man icke gerna säga, att Första Kammaren är folkvald, utan den är till väsentlig del åtminstone vald af några få personer i hvarje kommun, som utse dess valmän, och slutresultatet är det, att Första Kammarens ledamöter, långt ifrån att vara folkvalda, äro valda af ett fåtal magtegende personer inom kommunerna. Detta är grunden för valet till Första Kammaren.

Nu har i motionen föreslagits och af reservanterna tillstyrkts, att den tid, under hvilken ledamöterna i Första Kammaren skulle få utöfva sitt representantkall, skulle blifva 6 år i stället för 9 år, såsom nu. Det tyckes också vara en riktig åsigt, att den tid, för hvilket Första Kammarens ledamöter väljas, icke behöfver vara mer än dubbelt så lång som den tid, för hvilken Andra Kammarens ledamöter väljas, hvilken nu är tre år. Det kan icke gerna bestridas, att icke så bör vara förhållandet. Exempel från åtskilliga länder visa också kortare valperioder för den del af representationen, som motsvarar Första Kammaren hos oss, såsom senaten i Belgien, som är vald på 8 år, landstinget i Danmark likaledes på 8 år, och schweiziska nationalrådet på endast 3 år. Således visar det sig, att man i utlandet kan nöja sig med en kortare valperiod än hos oss, der valperioden för Första Kammaren är tredubbelt så lång som Andra Kammarens.

I afseende på valbarhetscensus till Första Kammaren synes det mig enligt min tanke vara alldeles för högt tilltaget, att en person icke kan vara valbar, med mindre han antingen eger en fastighet till taxeringsvärde ej understigande 80,000 kronor eller också skattar för minst 4,000 kronors årlig inkomst af kapital eller arbete, och att dessa båda kategorier icke kunna få sammanslås, utan skola verka hvar och en för sig, som nu är förhållandet. Ty om man nu utgår från den synpunkten — som naturligtvis var grundlagstiftarens mening — att Första Kammaren skulle vara den återhållande kraften och därför bestå af personer, som innehade förmögenhet, så tyckes mig icke denna bestämmelse om delande af valcensus så, att det antingen skall vara 80,000 kronors fastighet eller också 4,000 kronors inkomst, vara lämplig, utan snarare orimlig, emedan jag tror, att man mycket väl kan tänka sig, att en person kan vara lika mycket intresserad för det konstanta — om jag så får uttrycka mig — om han eger fastighet

till blott 40,000 kronors taxeringsvärde, men derjemte 2,000 kronors inkomst af kapital eller arbete, som om han antingen eger 80,000 kronors fastighet eller 4,000 kronors inkomst. Det bör vara tydligt och klart, att så är förhållandet, och det är just ett sådant förslag, hvarpå motionen går ut och som reservanternas i konstitutionsutskottet accepterat. Dessutom vill jag nämna, att det finnes åtskilliga lagstiftande församlingar i Europa, som icke hafva någon valbarhetscensus alls, af hvilka jag blott vill påpeka Frankrike, ehuru det äfven finnes andra länder.

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.

(Forts.)

Hvad slutligen frågan om arfvode beträffar, så anser jag det vara fullkomligt rättvist och billigt, att äfven Första Kammarens ledamöter få arfvode och resekostnadsättning i likhet med Andra Kammarens ledamöter, såsom förhållandet är i åtskilliga andra länder, såsom t. ex. i Danmark, der landstinget, i Frankrike, der senaten, och i Holland, der dess första kammare har arfvode. Men hvilken har också följden hos oss blifvit af svårigheten att dels med en sådan valcensus, som vi hafva, och dels då ledamöterna icke åtnjuta arfvode, kunna till Första Kammaren utse dugliga och lämpliga personer? Jo, följden har blifvit den, att inom de flesta landstingsområden är det endast ett fåtal personer, som kunna väljas, såsom en och annan godsegare, hvilken, utom tillräcklig valbarhetscensus har förmåga att bära den ekonomiska bördan, som är förenad med ett vistande vid riksdagen utan arfvode. Men sedan blir frågan, om den person, som har dessa egenskaper, också är lämplig att sköta det uppdrag, han får, om han har den förståndsutveckling och de vilkor, som äro nödvändiga för att utöfva kallet som ledamot af Riksdagens Första Kammare. När icke det kan ske, att man kan inom landstingets område få personer, som äro valbara och lämpliga, måste man gå utom landstingsområdet, och då har det visat sig, att en stor del af landstingen hafva nödgats söka sina representanter inom hufvudstaden bland embetsmannacorpsen. Jag vill då dervid anmärka, att för en riksdagsman, som bor i Stockholm, är det lättare att undvara arfvode, ty för honom blifva utgifterna icke så stora som för den, som bor på annat håll. En representant i Första Kammaren från Stockholm, han bor i sin familj, han har icke några resekostnader o. s. v.

Och hvad beträffar embets- och tjänstemännen, så har det införts den praxis, att de skola ha vikarier under den tid de bevista riksdagen, utan att till dessa behöfva afstå något af sina löneförmaner. De uppbära således full lön, fastän de icke utöfva någon tjänstebefattning.

På grund af de skäl jag nu anført och som äro vidare utvecklade i motionen, ber jag att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *John Olsson* och *Hammarström*.

Herr *Waldenström*: Den motion, som de ärade motionärerna väckt, berör en enligt mitt förmenande mycket vigtig och mycket öm-

Om ändring af tålig fråga, nemligen förhållandet mellan kamrarne i den svenska Riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.

Jag tror, att det skulle vara godt, om det en gång komme till en uppgörelse mellan kamrarne, men en uppgörelse på annat sätt och med annat resultat, än det försök till uppgörelse mellan herrar Andersson i Himmelsby och Grefve Hamilton, som vi nyss hafva varit vittne till.

Att olika tankar uppstå mellan olika partier inom en och samma kammare, det är helt naturligt. Att också olika tankar ofta uppstå mellan majoriteter i de olika kamrarne, det är lika och till och med ännu mer naturligt. Jag säger icke mellan kamrarne, utan mellan deras majoriteter, ty när kamrarne fatta olika beslut, så har alltid majoriteten i den ena kammaren vid sin sida en minoritet, och ej sällan en ganska stark minoritet, i den andra kammaren.

Att understundom en viss misstämning mellan kamrarne inträder, då den ena kammaren afslår något, som den andra lifligt önskar, och i synnerhet när detta afslag upprepats år efter år, det får man icke heller förundra sig öfver. Men jag kan icke inse, att detta skulle göra sådana uttalanden berättigade, som man ofta här i denna kammare får höra rigtas mot medkammaren. Det kan ju hända, att liknande uttalanden ibland gå tillbaka från Första Kammaren mot den Andra, men det är mer än jag vet. Emellertid har det alltid på mig gjort ett pinsamt intryck, när jag hört dessa uttalanden af ringaktning, för att icke säga förakt, mot Första Kammaren, likasom bestode den af män utan all känsla för folkets behof, utan något politiskt förstånd och utan insigt af hvad fosterlandets väl kräfver. Stundom när jag hört dylika yttranden och i mitt sinne närmare öfvervägt de öfverlägsna egenskaperna hos de talande, har jag icke kunnat undgå att tänka på det märkvärdiga historiska tillfälle, då Gustaf den IV Adolf klädde sig i Carl den XII:tes stöflar och trodde, att detta skulle förhjelpa den svenska hären till seger öfver den ryska tsaren. Tro herrarne icke att det för åstadkommande af ett godt samförstånd mellan kamrarne samt för befordrande af ett lugnt och sansadt framåtskridande i vårt land vore gagneligt, om kamrarne lade bort alla stickord mot hvarandra och i stället talade något mer aktningsfullt om hvarandra. Att söka öfvertyga menniskor med stickord, det är ungefär detsamma som att hjälpa en menniska till förmåga att se en vacker tafla genom att sticka ut ögonen på henne.

Jag vill icke plaidera för Första Kammaren, det är nu en gång för alla allt för omodernt; men så mycket vågar jag dock säga, att vi litet hvar här i kammaren hafva upplefvat tillfällena, då vi tyckt, att det varit bra att hafva Första Kammaren. Låtom oss t. ex. komma i håg marsdagarne 1886. Det gälde då att kasta öfver ända hela det ekonomiska system, under hvilket vårt land i 30 års tid hade lefvat, arbetat och blomstrat; det gälde införandet af spanmålstullarne. Hvem var det, som förhindrade detta år 1886? Detta var Första Kammaren. Och huru talade man då om henne? Jag skall be att få läsa

upp för herrarne några ord ur Dagens Nyheter för den 3 och 5 mars 1886. I sitt nummer för den 3 mars nämnde år yttrar tidningen: »Är Första Kammaren konservativ eller reaktionär? Detta är en fråga, som under någon af dagarne kommer att besvaras» — artikeln skrefs strax före afgörandet af tullfrågan — »Man har aldrig misstänkt Första Kammaren för att vara liberal, men man har aldrig heller haft anledning att kalla den reaktionär. Den har i ordets egentliga bemärkelse visat sig *konservativ*, vare sig mot reformer i liberal riktning eller mot förslag, som innebära en tillbakagång i lagstiftningen. Rent *reaktionära* förslag ha dock under senaste årtiondena blott framkommit på ett område, nemligen på tullagstiftningens. I detta hänseende har kammarens *konservatism* hittills afgått med segern. Konservatismens princip, grunden för dess tillvaro, är att *ingen förändring i den bestående ordningen må vidtagas, utan att dess behöflighet är med de mest tydliga fakta ådagalagd* samt af en obestriddig och öfverväldigande folkopiön påkallad. — — Konservatismen är, om den ej öfverdrifves, en rikssak.» Och efter afgörandet af tullfrågan skrifer Dagens Nyheter den 5 mars s. å.: »Genom sitt förnyade afslag å ett våldsamt försök att alldeles oförberedt omkasta vilkoren för vårt näringslif har Första Kammaren *gjort landet en tjänst, som den närmaste framtiden säkerligen bäst skall uppskatta*. Den har frisagt sig från ansvaret för ett reaktionärt steg, som rätt märka *magter* nu söka förmå Andra Kammarens majoritet att uttaga.» Så lät det då. Och hvad tyckte man den dagen här i Andra Kammaren på den liberala sidan om Första Kammaren? Jo, att det minst sagdt var godt att hafva den.

Nu kan man svara: »Det der var 1886, men det är länge sedan dess, och förhållandena äro nu väsentligt förändrade.» Ja, det är *sju* år sedan dess. Men den, som på den tiden lefde med i det politiska lifvet, vet noggsamt, att man både 1886 och dessförinnan här i kammaren talade och beskärmade sig öfver Första Kammaren alldeles på samma sätt som nu. För öfrigt vill jag påminna herrarne om, att det icke är mer än vid pass fjorton dagar, sedan Första Kammaren tillbakalog Andra Kammarens kryptoprotektionistiska försök att fördyra ett för den fattige arbetaren så viktigt näringsämne som potatis, icke genom att förhöja tullen på den, ty det hade varit öppen protektionism, utan genom att yrka högre skatt på bränvin, tillverkad af främmande råmaterial, än på bränvin tillverkad af potatis. Detta förslag väcktes första gången af Sven Nilsson i Efveröd och var ett mycket betecknande drag för hans frihandelsvänliga ståndpunkt — under de senare åren åtminstone.

Idén med Första Kammaren är och har, såsom herrarne veta, från första början varit, att den skall utgöra en konservativ motvigt mot den mera rörliga Andra Kammaren. Nu har det ju händt, att denna motvigt stundom varit ganska hinderlig. Äfven jag har många gånger med ledsnad tyckt mig finna detta. Men säkert är, att den

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.

(Forts.)

Om ändring af också många gånger varit helsosam; och lätt räknade torde de ledariks- och möter af Andra Kammaren vara, som icke vid åtskilliga tillfällen hafva riksdagsord- röstat med Första Kammaren emot Andra Kammarens majoritet. Det ningens stad- kan man ju icke lida någon skada på att erkänna. ganden i afse- ende å ledamö- ternas af

Motionärerna föreslå nu först och främst en inskränkning af tiden för ledamöternas i Första Kammaren mandat från 9 till 6 år. Första Kam- Det kan ju vara en temligen *oskyldig* ändring, helst som väl statisti- maren valbar- ken torde visa, att Första Kammarens ledamöter i medeltal icke sitta het m. m. der i 6 eller åtminstone icke öfver 6 år. Men om den föreslagna (Forts.)

ändringen precis vore så *gagnelig*, det kan vara tvifvel underkastadt. Erfarenheten från de senare åren, särskildt sedan 1886, har nemligen visat, att nyvalen till Första Kammaren gått i en rigtning, som icke kan vara behaglig för den närvarande majoriteten i denna kammare; ty hvarje höst hafva dessa nyval stärkt de konservativa och protektionistiska elementen, men försvagat de liberala och frihandelsvänliga. Hade de män, som sutto i Första Kammaren 1886, haft sina mandat kvar ända till i dag, så hade vi sluppit genomgå åtskilligt, som vi nu måst upplefva.

Motionärerna föreslå vidare en nedsättning till hälften af de för- mögenhetsvilkor, som nu erfordras för valbarhet till Första Kammaren, och såsom en följd deraf hafva de naturligtvis också måst yrka, att Första Kammarens ledamöter i likhet med Andra Kammarens skola åtnjuta arfvode. Till stöd för detta förslag hafva de anfört, att i åtskilliga andra länder arfvode gifves åt öfverkammarens ledamöter. De hafva dock icke visat, att en sådan anordning varit gagnelig för dessa länder, ej heller att det icke varit bättre för dem, om de följt vårt exempel. Icke heller hafva de visat, att en dylik anordning skulle hos oss taga sig ut på samma sätt som i de åberopade länderna. Den upplysning, de lemnat, utgör alltså intet bevis.

Hur skulle nu denna anordning taga sig ut i vårt land? Första Kammarens ledamöter utses af landstingen, med undantag af några få, hvilka väljas af stadsfullmäktige i Stockholm, Göteborg, Norrköping och Malmö, hvartill nu också kommer Gefle. Landstingen bestå till tre fjerdedelar af hemmansegare. Dessa hafva en lätt förklarlig benägenhet att välja hemmansegare. Om nu motionärernas förslag blefve lag, kan jag icke förstå annat, än att följden deraf skulle blifva, att Första Kammaren inom 9 år komme att till åtminstone $\frac{4}{5}$ bestå af hemmansegare, af hvad man kallar storbönder.

Jag är icke säker på, att detta skulle vara precis så nyttigt. Här hvilas till antagande eller förkastande vid nästa riksdag ett förslag om ändring i Andra Kammarens sammansättning. Såsom känt är, bestämmer detta förslag, att representanterna för städerna i denna kammare icke få utgöra mer än vid pass 3 af hela antalet ledamöter, och att således antalet representanter från landsbygden skall vara $\frac{2}{3}$ af samma antal. På landsbygden ligger nästan all rösträtten i hemmansegarnes händer. Hemmansegarne åter hafva, såsom jag nyss sagt,

benägenhet att välja hemmansegare, något som man icke må undra på. Blevde nu motionärernas förslag lag, skulle inom en nära framtid landtmannapartiet komma icke blott till öfvermägt utan nästan till absolut envælde inom *begge* kamrarne. Det är visserligen sant, att landtmannapartiet f. n. är deladt i två delar, men lika säkert är, att det endast är en tidsfråga, när det gemensamma landtmannaintresset skall åter draga dessa två delar af partiet tillsammans till ett. Motionärernas förslag ställer oss alltså i utsigt en Riksdag, der $\frac{4}{5}$ af Första Kammarens och $\frac{2}{3}$ af Andra Kammarens ledamöter bestå af hemmansegare.

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.
(Forts.)

Nu torde någon kunna invända, att de der hemmansegarne redan nu sitta i landstingen, men att de ändå i allmänhet icke välja hemmansegare till Första Kammaren. Ja, men detta beror just på den nuvarande census och derpå, att ledamöterna af Första Kammaren icke hafva något arfvode. Blevde dessa förhållanden ändrade, skulle hela Första Kammarens fysionomi inom några år vara fullständigt förändrad. Herr Persson i Tällby sade ju ock nyss, att det vore just meningen att få Första Kammarens karakter förändrad. Och han såsom motionär bör väl anses veta, hvad meningen är.

Jag vill visst icke säga något ondt om den svenske bonden; vare det långt ifrån mig. Han har en ärorik historia bakom sig, och hvem som helst kan såsom svensk vara stolt öfver den bonderepresentation, vi nu hafva. Men icke för ty: tro herrarne, att den svenske bonden är en sådan engel, att han är så alldeles fri från all egoism, så fri från all hänsyn till enskilda intressen, så högsinnadt patriotisk och begäfvad med en så öppen blick för allt, som fäderneslandets väl kräfver, att han icke kan inom Riksdagen behöfva någon motvigt alls af andra klassers eller intressens målsmän? Jag hoppas, att ingen af herrarne skall stöta sig på, att jag säger, det jag har mina stora dubier i detta hänseende. Tro herrarne, att det var utan någon tanke på egna landtmannaintressen, som den svenska bonden reducerade stadsrepresentanternas i Andra Kammaren antal till den absolut fixa siffran af $\frac{1}{3}$ af hela antalet ledamöter af kammaren, utan afseende på huru folkmängdsförhållandena i framtiden komme att ställa sig?

Reservanterna hafva framställt anmärkningar mot motiveringen i utskottets betänkande, och jag må erkänna, att dessa anmärkningar kunna i viss mån anses berättigade; ty betänkandet är verkligen väl kortfattadt och affärdande. Men detta oaktadt kan jag på skäl, som framgå af det som jag nu yttrat, icke undgå att yrka bifall till det slut, hvartill utskottet kommit.

Med herr Waldenström förenade sig herrar *Melin, Wijkander, Wester, Lundberg, Thestrup, Skytte, Falk, Wästfelt* och *Persson* i *Heljebol*.

Herr *Anderson* i *Hasselbol*: I den siste ärade talarens yttrande om försonlighet och humanitet kan jag instämma. Men för öf-

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m. rigt vill jag deremot instämma med en del föregående talare, hvilka yrkat bifall till reservanternas förslag. Jag vill emellertid dervid anföra ännu några skäl, som jag för min del anser vara af stor vigt.

Att det är både nödigt och nyttigt, att census för valbarhet till Första Kammaren ändras, det torde bland annat framgå deraf, att så högst få äro valbara till denna kammare. Af landsbygdens 3,900,000 inbyggare är det blott 3,000, som kunna väljas till ledamöter af Första Kammaren. Den jordbrukande befolkningen i vårt land uppgår till mycket öfver 2 millioner personer, men bland dessa äro icke flere än något öfver 1,000 valbara till samma kammare. Enligt mitt förmenande framgår häraf tydligen, att en ändring är af behovet påkallad. Såsom vi veta, är det emellertid endast en ringa del af dessa 1,000 personer, som kan uppställas såsom kandidater vid ifrågavarande val, då så många faktorer inverka derpå. Vi veta t. ex., att frihandel och protektionism dervid spelar en mycket stor rol. Resultatet häraf är bland annat, att af Första Kammarens nuvarande 148 ledamöter 46 äro Stockholmare, 37 hafva utgått från andra städer och att sålunda till hopa 83 ledamöter äro stadsrepresentanter. Landsbygden med sina 3,900,000 inbyggare har alltså endast 65 representanter i Första Kammaren. Att icke, såsom den siste talaren nämnde, landbrukarnes eller hemmansegarnes intressen der äro allt för starkt representerade, framgår äfven deraf, att af dessa 65 representanter från landsbygden är det icke mer än 26, som äro bruksegare eller landbrukare.

Jag för min del anser, att motionen är berättigad och jag vill derfor nu uttrycka min tacksamhet till konstitutionsutskottets ledamöter från denna kammare, hvilka så välvilligt behandlat motionen, och jag ber också få instämma med dem samt yrkar sålunda bifall till reservanternas förslag.

Herr Redelius: Den nu föreliggande motionen om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet åsyftar bland annat, att census skulle nedsättas till hälften mot nu, samt arfvode tilldelas dessa ledamöter i likhet med Andra Kammarens. Om ett dylikt förslag blefve lag, skulle den olika karakter, som grundlagsstiftarne velat gifva åt de begge kamrarne, till stor del försvinna, samt grundvalen, på hvilken representationen nu hvilar, i väsentlig mån rubbas. Att så skulle blifva förhållandet, det har erkänts af alla och torde sålunda få anses såsom ett obestridligt sakförhållande. En af motionärerna har nu här uttalat, att det just är syftmålet med motionen, att olikheten kamrarne emellan skulle försvinna. För min del anser jag emellertid, att detta försvinnande skulle blifva en riksolycka, enär krafternas jemvigt synes mig vara ett högst viktigt vilkor för samhällets bestånd och sunda utveckling. Att denna lag om krafternas jemvigt, som genomgår världen så långt vi känna den, också har samt bör hafva tillämpning på ett folks representation, synes mig själfklart. Detta just för att hindra en tillfällig majoritets

envälde, hvilket ingalunda visat sig lyckligt i andra land, der sådant förekommit. Att utveckla detta vidare tror jag nog skulle kunna låta sig göra, i fall herrarne vore sinnade att höra derpå; men det synes mig, som mången icke vill höra några skäl i den rigtningen. Jag skall därför icke nu truga på herrarne något längre anförande härom, utan inskränker mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.

(Forts.)

Herr Lilienberg: Jag lyckönskar Första Kammaren till en så värtalig försvarare, som den nu fått i talaren på geflebänken, och jag lyckönskar talaren sjelf till det vackra exempel han drog fram, om Gustaf IV Adolf.

Det kan nog framställas detaljmärkningar mot reservanternas förslag, och bland dessa anmärkningar kan måhända en och annan hafva något sken af befogenhet. Men säkerligen är det ingen af motionärerna, som förestält sig, att denna motion nu skulle leda till något Riksdagens resultat. Men motionen innebär dock något; den innebär en protest mot det bedröfliga och oefterrättliga tillstånd, hvari representationen befinner sig derigenom, att Första Kammaren allt jemt motsätter sig äfven de billigaste och angelägnaste reformer, som beslutas af Andra Kammaren. För min del hyser jag den åsigt, som uttalades i denna kammare för några år sedan — jag mins nu ej när det var, men det sades, att i detta tillstånd ligger en verklig social fara. Jag hoppas därför, att Andra Kammaren skall gifva sitt understöd åt den protest, som reservationen innehåller, och därför yrkar jag bifall till reservanternes förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Hedin, Hammarlund, Fr. Berg, Linder, Wallis, von Friesen, Ekman, Jakob Erikson, Gustaf Ericsson* från Stockholm, *J. H. G. Fredholm, Wavrinsky, Aulin, Romberg, Hedlund, Hahn, Broström, Hammarström, Kardell, Hultstein, Nilsson* i Vrångebol, *Olson* i Stensdalen och *Wallbom*.

Herr Bülow: Utskottet framställer såsom det hufvudsakligaste skälet för sin afstyrkan af motionen, att den ifrågavarande grundlagsförändringen skulle åstadkomma, att den olika karakter, som nu råder mellan begge kamrarne, skulle till stor del försvinna. Jag skall då be att få framhålla, huru Första Kammarens karakter af kammaren sjelf förändrats, sedan representationsförändringen i Sverige infördes. Denna representationsförändring hafva vi egentligen Sveriges ridderskap och adel att tacka för.

Ridderskapets och adelns högsinnade beslut att nedlägga sina företrädesrättigheter på fosterlandets altare gjorde, att, då valen till den nya representationen skulle försiggå, man företrädesvis valde adelsmän; men då valde man adelsmän utaf de mest framstående från riddarhusets stab. Man valde dem icke för att de i Riksdagen skulle kämpa för några särskilda intressen, man valde dem icke heller därför att de voro adelsmän, utan man valde

Om ändring af
riksdagsord-
ningens stad-
ganden i afse-
ende å ledamö-
ternas af
Första Kam-
maren valbar-
het m. m.

(Forts.)

dem därför att de voro framstående medborgare i det svenska samhället. Jag vill erinra särskildt om den provins, från hvilken jag är, huru man der valde. Der skickade man till Riksdagen personer med dessa namn: en Jules von Schwerin, en Arvid Posse, en Hallenborg, en Stjernblad, en Tornérhielm, en Beck-Friis. Det var provinsens mest framstående personer; det var personer, som i främmande länder hade sett, huru andra folk hade det; det var personer, med ett ord sagdt, som hade sett världen i stort. Tro herrarne, att man hade kunnat få dem att gå till Första Kammaren med det programmet att gå dit och rikta landtmännen särskildt? Nej, de stodo öfver alla sådana intressen; de representerade en kammare, som skulle vara konservativ, men icke en stockperukmessig kammare. Nu skickar man till riksdagens Första Kammare visserligen adelsmän; men, mine herrar, de mest framstående af våra svenska adelsmän, de sitta icke i Första Kammaren.

Jag gjorde för en tid sedan en resa och kom då i sällskap med en herre, som beklagade sig öfver vår tids öfvercivilisation. Då han var mycket envis med att beständigt framhålla detta, yttrade jag skämtsamt till honom, att för öfvercivilisationen finnes ett mycket enkelt botemedel, ty man kan ju afskaffa universiteten, elementarläroverken och folkskolorna och återgå till naturtillståndet; vore detta bättre? Han ville icke medgifva, att det vore bättre, men det vore icke bra, som det nu är. Jag frågade honom då, om han hade något obehag af den bildning, som han sjelf erhållit. Derpå svarade han mig ingenting. Tro herrarne, att det var en idiot? Nej, mine herrar, det var en mycket aktad medlem af Första Kammaren.

Jag vill emellertid tro, att om Första Kammaren pågår, såsom nu sker, och gör detta i en tid, då opinionens stormar skyndsamt växa upp och på 10 år växa upp till en sådan styrka, att de draga nationer med sig och blifva öfverväldigande — jag tror, säger jag, att i en sådan tid, om Första Kammaren blott vill beständigt trotsa oss här i denna kammare — och jag skall icke se detta trots med ledsnad — en storm skall växa upp, som går längre än vår motion går: den skall fordra rätt och slätt Första Kammarens afskaffande. Men för regeringar, som äro reaktionära eller som icke vilja framåt, är en sådan kammare förträfflig. Medan en regent i ett annat land nödgas säga nej till hvad folket vill, behöfver en regent i vårt land aldrig kifvas med vårt folk och säga nej, ty detta gör Första Kammaren här.

Herr talman! Jag skall icke uppehålla frågan längre, utan ber endast att få yrka afslag å utskottets utlåtande och bifall till reservationen.

Herr Ljungman: Då vår nuvarande riksdagsordning antogs, fördes som bekant en mycket häftig strid derom, huruvida denna grundlag verkligen vore så förträfflig, som dess anhängare antogo, och det kanske starkaste skäl, man hade att anföra mot antagandet af

densamma, var det att den i alltför hög grad var bygd på *penningen*. Och det lider ju intet tvifvel, att Första Kammaren, som företrädesvis är baserad på penningen, der en hög census fordras för valbarhet, just derigenom blifvit i väl hög grad konservativ och konservativ på ett sätt, som väckt missnöje mångenstädes i landet och äfven i denna kammare. Emellertid synes mig det förslag, som föreliggande motion innebär, lida af alldeles samma fel, som de bestämmelser, vi nu hafva. Enda skilnaden är den, att man nedsatt census för en viss klass af medborgare, nemligen fastighetsegarne, och att fastighetsegarne skulle få rättighet att sammanräkna den beräknade inkomsten af fastigheten med inkomst af kapital eller arbete. Emellertid kan jag icke finna, att en sådan nedsättning för blott fastighetsegare skulle kunna åstadkomma så stor förändring till det bättre, att de olägenheter, som nu förefinnas, derigenom skulle vara afhjelpa. Jag tror för min del tvärtom, att om man vill söka föra denna fråga framåt, man icke får bestämma sig för en sådan skenreform, utan att man bör söka framdrifva en grundlig utredning af frågan och derigenom få fram ett förslag, som går saken närmare in på lifvet, än hvad den nu föreliggande motionen gör.

Hvad beträffar påståendet derom, att konstitutionsutskottet förut skulle hafva tillstyrkt liknande förslag, så är det visserligen sant, att herr Ehrenborg här i denna kammare år 1872 väckte motion derom, att man skulle få sammanräkna beräknad inkomst af fastighet med inkomst af kapital eller arbete, men deremot väckte han icke någon motion om nedsättning af census, och utskottet har heller aldrig tillstyrkt någon motion om nedsättning af census för valbarhet till Första Kammaren.

Hvad vidare beträffar förslaget bestämmelse om att den tid, för hvilken Första Kammarens ledamöter väljas, skulle förkortas, äro icke tillräckliga skäl af motionärerna anförda för att motivera en dylik förändring. Har man skäl att vara missbelåten med Första Kam-maren, så är det icke tiden, för hvilken ledamöterna väljas, som der-till är orsaken, och jag tror icke, att man, genom att besluta en för-ändring i detta hänseende, skall vinna någon förbättring af för-hållandena.

Hvad återigen angår frågan om arfvode till Första Kam-marens ledamöter, anser jag, att om man kan lägga en annan grund för valbarheten än penningen, det också är nödvändigt, att Första Kam-marens ledamöter få arvode, och under sådana förhållanden håller jag före, att det ju såsom en opinionsyttring kan vara lämpligt att till-styrka motionen i denna del för att derigenom tillkännagifva, att man önskar en utveckling i en riktning, som icke är byggd på penningen i den grad åtminstone, som de nuvarande bestämmelserna äro det.

I fråga om en opinionsyttring mot Första Kam-maren förefaller det mig emellertid något eget, att man skall, i fall man vill hafva fram en sådan opinionsyttring, bestämma sig för ett förslag, hvilket i

*Om ändring af
riksdagsord-
ningens stad-
ganden i afse-
ende å ledamö-
ternas af
Första Kam-
maren valbar-
het m. m.*

(Forts.)

Om ändring af sjelfva verket är behäftadt med så stora svagheter som motionärernas riksdagsordningsstadgandens i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.
(Forts.)

sjelfva verket är behäftadt med så stora svagheter som motionärernas förslag i fråga om § 9. Då synes det mig lämpligare, att man återremitterar betänkandet till utskottet för att derigenom angifva, att man gillar motionens syfte att få en förändring till stånd. Det anser jag vara bättre än att man på detta sätt genom ett beslut fastslår ett förslag, som måste afskrämma andra motionärer att framlägga nya förslag till förbättring af ifrågavarande paragrafer under kommande riksdagar. Jag tror därför för min del, att man i sjelfva verket mer skadar saken än gagnar densamma genom att antaga det förslag, som motionärerna här framlagt, och detta särskildt hvad §§ 6 och 9 vidkommer.

Herr Jansson i Krakerud: Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga och jag har gjort det endast med anledning af herr Waldenströms yttrande. Han började med att uttala en märkvärdig försonlighetspolitik och ordade mycket om försonlighet och att man icke bör komma med några stickord mot Första Kammaren etc. Jag för min del hyser samma åsigt som han derutinnan, att man icke bör komma med stickord vare sig i den ena eller den andra kammaren, och att det vore godt, om man kunde undvika sådant. Men skall man uppträda såsom försonlighetsapostel inom Andra Kammaren och uttala sådana åsigter, så bör man icke heller sjelf komma fram med dylika stickord, och dessutom synes det mig, att man också borde hålla sig till sanning och rättvisa, då man kommer fram med sådana förmaningar.

Herr Waldenström sade, att kammaren borde lägga bort sådana der stickord. För min del har jag aldrig hört, att denna kammare uttalat några stickord mot Första Kammaren. Dock får jag erkänna, att jag hört åtskilliga enskilda ledamöter af Andra Kammaren uttala stickord mot Första Kammaren; men det är en helt annan sak än att säga, att *denna kammare* uttalar stickord mot Första Kammaren. Något sådant har jag, under den tid jag varit här, aldrig hört förekomma, med anledning hvaraf jag ber att få protestera mot detta uttryck.

Dessutom yttrade herr Waldenström, att det var den svenska bondens egna intressen, som fingo tala, då Andra Kammaren inskränkte stadsrepresentanternas antal i Andra Kammaren, och därför ansåg han, att det vore alldeles nödvändigt att bibehålla Första Kammaren för att derigenom behålla jenvigten, så att icke den svenska bonden på detta sätt skulle få tillfälle att bevara endast sina egna intressen. Jag ber att få återkalla i den ärade talarens minne, att då frågan förekom inom Riksdagen, kunde — på grund deraf att det var en grundlagsfråga — Andra Kammarens majoritet icke ensam besluta i denna fråga, utan det fordrades också majoritet i Första Kammaren. Om man vill erinra sig, huru det gick till, då denna grundlagsändring beslöts, så ville Första Kammaren söka inskränka städernas represen-

tationsrätt ännu mer än hvad som då skedde. Ty Första Kammaren antog ett förslag, som afsåg, att städerna skulle få ett *mindre* antal representanter i Andra Kammaren, under det att Andra Kammaren antog ett förslag, som afsåg, att städerna skulle få ett *större* antal representanter, och sedan blef resultatet, att Riksdagen antog ett sammanjemkningsförslag. Således torde stadsrepresentanterna hafva bönderna inom Andra Kammaren att tacka för att deras representationsrätt icke blef så mycket inskränkt som Första Kammaren beslöt. Det förslag till grundlagsändring, som herr Waldenström åsyftade, innebär således, att städerna få ett större antal representanter inom Andra Kammaren, än de skulle hafva fått, om Första Kammaren fått sin vilja fram.

Jag har velat säga detta för att icke låta herr Waldenströms yttrande vara obesvaradt; ty, som sagdt, tager man sig för att komma med sådana der förmaningar om försonlighet, bör man icke visa, att man har en sådan antipati mot den svenska bonden, att man mot honom framkastar beskyllningar, som han icke gjort sig förtjent af.

Jag skall be, herr talman, att få yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till reservationen.

Herr Boëthius: En talare på skånebänken lade Första Kammaren till last, att vår budget så mycket ökats. Men jag hemställer, om icke äfven i andra länder budgeten ökats. Detta är en sak, som följer med civilisationen och penningevärdets fall, och kan icke hjälpas.

Samme talare sade, att Första Kammaren icke vore verkligten folkvald på grund af den kommunala röstberäkningens beskaffenhet hos oss. Men den ifrågavarande motionen träffar icke detta. Skall man verkligen få en förändring utaf Första Kammarens karakter i den rigtningen, som denne talare vill, då skall man vända sig mot något annat, nemligen just mot den nuvarande kommunala rösträtten. Deremot drabbar denna motion just *de* egenskaper hos den Första Kammaren, som äro verkliga förtjenster.

Jag är ingen absolut beundrare af den nuvarande riksdagsordningen. Men den har dock åtskilliga lyckliga grepp. Ett sådant är med afseende på den Andra Kammaren, att den tillgodogjort sig från det gamla representationsskicket det förträffliga demokratiska element, som fans i det gamla bondeståndet, och derigenom skaffat oss en verkligt demokratisk Andra Kammare i stället för den skenbild af demokrati, som i andra länder framgår ur den ogaranterade allmänna rösträttens humbug, der demokratien vanligen blott är ett trappsteg för lefvebrödspolitikern.

Två andra goda grepp hos den riksdagsordning vi nu hafva finner jag just med afseende på Första Kammaren. Om man skall hafva ett öfverhus, måste det i viss mån representera den större förmögenheten. Men att uppställa den större förmögenheten ensam såsom val-

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.

(Forts.)

Om ändring af princip är, åtminstone enligt min mening, olämpligt och motbjudande. Nu kommer detta stadgande, att Första Kammarens ledamöter icke få hafva arfvoden, och derigenom blir det icke förmögenheten ensam, som blir grunden för Första Kammarens sammansättning utan den större förmögenhet, som verkligen vill offra någonting för det allmänna; och derigenom är åtminstone en möjlighet gifven för Första Kammaren att få en aristokratisk karakter i bästa bemärkelse.

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.

(Forts.)

Den andra uppgiften för ett öfverhus är att bevara den historiska kontinuiteten. Detta har man i åtskilliga andra länder sökt vinna genom arfsprincipen eller också genom att senatorerna tillsättas på lifstid. Ingendera af dessa utvägar anser jag vara god. Men deremot synes det mig vara en lyckligt funnen utväg, denna med de långa 9-års-perioderna och med de sig så småningom förnyande valen. Genom motionärernas förslag skulle emellertid också denna goda egenskap hos vår Första Kammare försvinna, utan att motionärerna vunne, hvad som väl egentligen torde vara hvad de vilja vinna, och som endast kan vinnas genom den kommunala rösträttens förändring.

Första Kammaren är visst icke ofelbar. Man kan nog tycka, att den gjort sig skyldig till många ensidigheter, ensidigheter som följt af dess karakter. Men, mine herrar, äfven denna kammare kan hafva ensidigheter; och därför är det icke skäl att förändra dess karakter. Jag tror i sjelfva verket, att mången i denna kammare erkänner, att Första Kammaren vid många tillfällen väl vårdat de konservativa intressena, och jag tror, att herr Waldenström har mycket rätt i att det finnes många här, som tycka att det är ganska godt att hafva denna kammare som ett skydd för verkligt konservativa intressen. Men, mine herrar, om vi vilja hafva ett sådant skydd, duger det icke att lemna Första Kammaren ensam i breschen; och framför allt synes det mig, att de, som så tänka, böra afvärja detta försök att beröfva den Första Kammaren just den karakter, hvarigenom den på ett verkligen sundt sätt kan främja de konservativa intressena. I motsats mot herr Lilienberg vågar jag därför ställa en uppmaning till dem af kammaren, som vilja hafva Första Kammaren till ett sådant skydd för de sunda konservativa intressena, att icke öfverge den i denna sak, att icke främja detta försök att taga bort just den bästa karakteren hos denna kammare.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Herrar *Mallmin*, *Larsson* från *Upsala*, *Rosengren* och *Peterson* i *Hasselstad* förklarade sig instämma i detta yttrande.

Herr *Nydahl*: I motsats till den ärade talaren på upsalabänken, som nyss yrkade bifall till utskottets hemställan, skall jag be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen. Motionen har tillkommit i syfte att råda bot för den sociala fara, hvilken, såsom den ärade talaren på blekingebänken omnämde, ligger i

det djupa motsatsförhållande, som är rådande emellan representationens båda halvfor och som synes bli allt djupare och djupare.

Konstitutionsutskottets ärade vice ordförande har sökt framhålla, att de af motionärerna föreslagna bestämmelserna icke vore de lämpligaste och bästa. Huruvida hans kritik i det fallet är berättigad, och huruvida icke möjligen ännu mera lämpliga och bättre bestämmelser kunna föreslås, det tilltror jag mig icke att kunna bedöma. Men jag tror att de äro rätt lyckligt funna. Särskildt vill jag blott nämna, att enligt min uppfattning det sätt, som motionärerna föreslagit för ombildning af Första Kammaren, bör föredragas framför det sätt för vinnandet af samma mål, som jag tror temligen allmänt hittills har föresväfvat dem, som önska en reform i detta afseende, nemligen att genom en inskränkning af förmögenhetsväldets öfvervägande inflytande på landstingens sammansättning åstadkomma mera liberala valkorporationer af landstingen. Jag tror, att man på detta sätt förr skall kunna komma till målet än på det andra sättet. För öfrigt tror jag, att ett fasthållande af yrkandet på nedsättning i de högst beskattades röstetal vid utseende af landstingsmän lägger ett onödigt hinder i vägen för genomföraudet af en reform af den kommunala rösträtten i fråga om rent kommunala angelägenheter. Emellertid har hufvudsyftet för mig, när jag undertecknade motionen, varit att få deltaga i afgifvandet af en opinionsyttring rörande den uppfattning, som Första Kammaren tyckes hafva utaf sitt magtpåliggande och samhällsvigtiga värf. Denna uppfattning är ej längre konservativ, den är reaktionär — det är den åsigt, som allt mer och mer utbildat sig i landet. Det föreliggande förslaget, säger man emellertid, kan ju icke *nu* leda till något direkt resultat. Men en meningsyttring, uttalad af Andra Kammaren i den angifna riktningen, tror jag vara af ganska stor betydelse. Jag är, som sagdt, öfvertygad om att det redan nu i landet finnes en mening i samma riktning. Möjligen kan denna mening ännu vara något oklar och obestämd i fråga om sättet för Första Kammarens ombildning. Men om Andra Kammaren på allvar tager frågan om händer, frågan om Första Kammarens ombildning, så tror jag, att det icke skall dröja särdeles länge, förr än opinionen inom landet skall vara på det klara med hvad den vill göra med Första Kammaren, och jag tror, att om Första Kammaren ännu åtskilliga år får fortgå på sin reformfiendtliga och ofolkliga stråt, skall den antydda opinionen blifva så utbredd och så stark, att den höga senaten skall en vacker dag finna sig i valet emellan att biträda ett förslag om sin egen ombildning eller underteckna sin egen dödsdom. Hvad Andra Kammarens uppfattning beträffar, så tror jag, att denna kammare redan i dag är färdig med sin åsigt i denna fråga, och jag skall för min del, herr talman, anhålla om bifall till reservationen.

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.

(Forts.)

Herr Halvar Eriksson: Herr talman! Blott några få ord! Då möjligen hvad lektor Waldenström sade med afseende på uttalanden

Om ändring af från Andra Kammarens sida äfven skulle kunna hafva afseende riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.

Andra Kammarens sida äfven skulle kunna hafva afseende på mig, i ty att jag vid ett visst tillfälle äfven var en af dem, som yttrade några allvarsamma ord med afseende på Första Kammaren, har jag icke kunnat underlåta att begära ordet, i synnerhet med anledning af hvad som äfven sedermera förekommit.

Hvad nu sjelfva motionens syfte angår, medgifver jag, att det är godt och rätt, och såsom opinionsyttring betraktadt kan jag vara med om densamma. Men hvad sjelfva sakens innebörd, för att få en ombildning af Första Kammaren, angår, så tror jag icke, att motionen är det rätta medlet att vinna det åsyftade målet. Som herrarne nogsamta veta, väljas Första Kammarens ledamöter, som äfven lektor Waldenström omnämude här, af landstingen, med undantag af representanterna för Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping och nu äfven snart Gefle. Med undantag af dessa städer väljas Första Kammarens ledamöter af våra landsting. Landstingsmännen, de väljas antingen mera omedelbart å våra kommunalstämmor eller medelbart medelst elektorer, utsedda på våra kommunalstämmor, hvilka elektorer sedan vid de respektive häradsrätterna välja inför domhufvandena såsom valförrättare, och grundvalen för dessa elektorsval är den kommunala rösträtten. Denna rösträtt blir således den, som — om också genom flera leder — ligger till grund — om ock den yttersta — för val till Första Kammaren. I fråga om den kommunala rösträtten står det för närvarande icke bättre till med afseende på landsbygden, än att det finnes 54 kommuner i vårt land, der *en* person röstar för *mer än hälften* af kommunens *hela* röstetal, 360 kommuner der *en* person röstar för mer än $\frac{1}{4}$ och intill hälften af kommunens hela röstetal, och 1,026 kommuner, der *en* person röstar för mer än $\frac{1}{10}$ och intill $\frac{1}{4}$ af kommunens hela röstetal. Sammanlägger man dessa belopp, blir det 1,440 af landsbygdens 2,354 kommuner, d. v. s. mer än hälften af landsbygdens kommuner, der i de flesta fall en eller ett par personer diktera besluten. Då faktiskt Första Kammaren har en så konservativ sammansättning, som den för närvarande har, tror jag därför, att med afseende på sättet att kunna få en reform af densamma, så är sättet därför att få en begränsning af den kommunala rösträtten. Ett sådant förslag om begränsning af den kommunala rösträtten till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal har nu vunnit majoritet inom lagutskottet; och jag tror, att äfven en dag kommer en sådan reform att blifva genomförd. Det ligger deri den största garanti för en omorganisation af vårt öfverhus.

Hvad nu särskildt Första Kammaren angår, tillåten mig, mine herrar, att få säga ett par tre ord, i synnerhet till dem, som stå på samma konservativa ståndpunkt som professor Boëthius, och som måhända i likhet med honom önska, att icke här någon opposition må göras gent emot Första Kammaren. Jag tillåter mig blott få göra en fråga: hvad är det, som skyddat så väl vårt fosterland som öfriga nationer, hvilka icke haft att uppvisa starka revolutionära omstört-

ningar — hvad är det som skyddat samhällena mot sådant och mot en nihilism, sådan som finnes i Ryssland? — Svaret, mine herrar! kan icke blifva mer än ett. Det är, att här de politiska grundvalarne, såväl våra grundlagar som samhällets lagar i öfrigt, å ena sidan och den politiska utvecklingen och lifvets utveckling å andra sidan hafva så följts åt, att de nya former, inom hvilka detta lif har rört sig, hafva kommit att gå i jemna steg och harmoni med lifvets utveckling; och detta sakförhållande har gjort, att vi hittills stått trygga mot stormarne.

Det finnes en reaktionär strömning, som tror, att ju hårdare man så att säga knyter till, och ju mer man spjerner emot hvarje reforms införande, desto säkrare skall man skydda landets trygghet och lugn för framtiden. Detta förvånar mig i högsta grad, ty det bevisar icke politisk klarsynhet, men väl den djupaste egoism, och att den har förblindat dem, de må sitta aldrig så högt på samhällets höjder. Nej, herr talman, vill man ett lands lycka och välfärd, så tror jag, att de skola komma icke genom *ett ständigt stillastående* i vår lagstiftning, utan genom att medelst sansade reformer, visserligen icke till ytterlighet radikala, betrygga ett sakta framåtskridande. Om nu detta är en sanning eller ett faktum, så frågar jag: har Första Kammaren på senaste tider intagit en sådan ställning? Herr Waldenström sökte visserligen ådagalägga, att Första Kammaren visat sig utmärkt genom sin frihandelsvänliga ståndpunkt. Ja — det var för sju år sedan, år 1886. Men, mine herrar, huru gestaltar sig nu saken i närvarande stund? Jo så, att Första Kammaren intager en aldeles motsatt ställning mot hvad den intog sistnämnda år. Huru har nu detta kunnat ske? Är det fortfarande samma herrar, som sitta i medkammaren *nu* som *då*, och som nu hafva ändrat sina åsigtter? Nej, de herrar, som då sutto der och som representerande den allmänna opinionen, hafva måst träda tillbaka för reaktionära strömningar i landstingen. En mycket framstående ledamot af denna kammare sade för några år sedan, att »tullpolitik är magtpolitik». Det har också visat sig vid landstingens sammansättning, att magten ligger, på grund af den kommunala rösträtten, i protektionismens händer. Och säkert är, att i närvarande stund sitta protektionismens herrar vid magten och omsätta ledamöterna af Första Kammaren enligt sin uppfattning och ståndpunkt, der alla andra egenskaper måste vika för protektionismens allt förher-skande intresse. Tro herrarne, att sådant länder till välsignelse och nytta för svenska folkets framtid? Jag tviflar derpå!

Jag har, herr talman, velat säga detta utan att göra något särskildt yrkande.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de yrkanden som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till den af herr Persson m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen, och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit

Om ändring af riksdagsordningens ständen i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.

(Forts.)

med öfvervägande ja för den senare propositionen. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den som, med afslag å konstitutionsutskottets hemställan i utlåtandet n:o 27, bifaller den af herr Persson m. fl. vid utlåtandet afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets öfvervägande hemställan.

Omröstningen visade 94 ja men 112 nej, hvadan kammaren beslutat enligt nej-propositionens innehåll.

§ 6.

Föredrogs och bifölls konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 28, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 62 och 69 regeeringsformen samt § 65 riksdagsordningen.

§ 7.

I ordningen förekom härnäst sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, n:o 5, i anledning af väckt fråga om antagande af ny instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken.

Med föranledande af *dels* ett uttalande af Riksdagens år 1892 församlade revisorer och *dels* en af herr *H. Tamm* inom Första Kammaren i ämnet väckt motion, hemställde utskottet under *mom. a)* att Riksdagen måtte antaga ett af utskottet framlagdt förslag till instruktion för riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken.

Efter uppläsande af denna utskottets hemställan yttrade:

Herr vice talmannen Danielson: Jag tager mig friheten hemställa, huruvida icke kammaren skulle vilja medgifva, att det nu föreliggande lagförslaget ej må behöfva uppläsas, utan blott paragrafernas ordningsnummer angifvas.

Denna herr vice talmannens hemställan beträffande föredragningsättet bifölls.

§ 1.

Godkändes.

För § 2 hade utskottet föreslagit följande lydelse:

Vid revisorernas första sammanträde, hvartill kallelse bör af fullmäktige i riksgäldskontoret utfärdas genom kungörelse i tidningar, föres ordet, intill dess ordförande valts, af den af revisorerna, som bevisat de flesta statsrevisioner, och, om två eller flere revisorer deltagit i lika många revisioner, af den bland dem, som är till lefnadsåren äldst.

Sedan revisorerna styrkt sin behörighet, och ordförande blifvit vald och intagit sin plats, anställs val af vice ordförande.

Båda valen skola ske med slutna sedlar. Vid lika röstetal skilje lotten.

Häremot hade reservation anmälts af herr friherre *Åkerhielm*, som ansett, att vid revisorernas första sammanträde, intill dess ordförande valts, ordet borde fortfarande såsom hittills, i analogi med hvad för öfriga delegationer af Riksdagen vore stadgadt och in praxi tillämpades, föras af den bland revisorerna, som bevisat de flesta riksdagarne, och, der två eller flera räknade lika många riksdagar, af den, som vore till lefnadsåren äldst.

I fråga härom anförde nu:

Herr Ljungman: Jag skall be att få yrka bifall till friherre G. S. Åkerhielms vid betänkandet fogade reservation, hvilken Första Kammaren bifallit. Skälet härtill är, att jag anser, att en sådan bestämmelse, som Första Kammaren antagit, står i öfverensstämmelse med det beslut, som Andra Kammaren fattat med hänsyn till väckta motioner om ändrade bestämmelser i riksdagsordningens § 72 rörande val af statsrevisorer och dessa revisorers reservationsrätt, omröstningar m. m. Jag anser nemligen, att denna formulering af § 2 derhän, att statsrevisionen skulle likställas med utskotten, innebär ett närmande till den uppfattning, som ligger i det beslut kammaren nyss fattat, när konstitutionsutskottets betänkande rörande revisionen förelåg.

Herr Andersson i Högkil: I motsats till den föregående talaren skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag. Det står närmast i öfverensstämmelse med den formulering, som för närvarande är gällande. Dessutom tillkommer en annan omständighet. Första Kammaren har beslutat åtskilliga förändringar i utskottets förslag. Skall man kunna få till stånd en sammanjemkning, synes det vara angeläget, att denna kammare strängt vidhåller utskottets förslag. Annars vet jag ej, huru någon sammanjemkning skall kunna blifva möjlig och något resultat vinnas af hela detta arbete. Jag yrkar derfor bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Månsson*.

Herr Gumælius: Det är ju helt och hållet en smaksak, om den person, som skall öppna det första sammanträdet och der föra ordet, intill dess ordförande valts, skall vara den bland revisorerna, som bevisat de flesta riksdagarna, eller den, som bevisat de flesta revisionerna. Det är en sak, för hvilken det i sanning ej är värdt att vexla många ord. Då Kongl. Maj:t och utskottet här föreslagit det senare, tycker jag att det gerna kunde få antagas. Att detta förslag ej antagits i Första Kammaren, har naturligtvis ej berott på skiljaktiga meningar i denna fråga, utan derpå, att i andra punkter Första Kammaren velat hafva åtskilliga ändringar — och detta var en antydning om, att de redan från början ville rifva sönder saken. En sådan benägenhet har visat sig allt ifrån 1885, då denna sak varit före. Så väl vid det nu föreliggande förslaget som vid näst föregående har utskottet sökt ställa sig på Första Kammarens ståndpunkt; men då har denna oupphörligen kommit med nya ändringsförslag. Den har på det hela taget ej velat hafva förslaget genomfördt. Jag tror knappast att en sammanjemkning kan ifrågakomma, men skulle en sådan varda möjlig — så är det bättre, att man bibehåller på denna kammares sida något att »gifva emellan». Jag instämmer för min del fullkomligt med den talare, som före mig hade ordet. Jag hoppas, att denna kammare måtte godkänna det föreliggande förslaget, såsom det blifvit af utskottet framlagd. Det söker gå en medelväg mellan Kongl. Maj:ts proposition och hvad Första Kammaren förut visat sig vilja hafva, ja, ansluter sig nästan fullständigt till Första Kammarens förut uttalade önskningsar. Jag tror för min del, att kammaren bör hafva anledning att antaga denna punkt så väl som de följande punkterna, sådana de föreligga.

Jag tillåter mig således, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställanden vid samtliga punkter i detta förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talman till proposition upptagit de olika yrkandena, blef den ifrågasvarande paragrafen af kammaren godkänd.

Återstående §§ 3—27.

Godkändes jemväl.

Mom. b) och c).

Biföllos.

§ 8.

Föredrogs och bifölls sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial, n:o 2, angående arfvode åt sekreteraren hos nämnda utskott.

§ 9.

Efter föredragning vidare af bankoutskottets utlåtande, n:o 12, i anledning af motion om anställande vid riksbanken af en direktör och en vice direktör, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 10.

Likaledes biföllos sammansatta banko- och lagutskottets härefter, hvart för sig, föredragna utlåtanden:

n:o 2, med anledning af väckta motioner om skrivelser till Kongl. Maj:t dels angående framläggande af förslag till omorganisation af bankväsendet i riket och dels angående indragning af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna sedlar å 10 kronor; och

n:o 3, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändring i §§ 13 och 17 af lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

§ 11.

Företogs handläggning af lagutskottets utlåtande, n:o 50, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till bestämmelser angående tillämpning vid längre frihetsstraff af s. k. villkorlig frigifning.

Om utarbetande och framläggande af förslag ang. tillämpning vid längre frihetsstraff af s. k. villkorlig frigifning.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 97, hade herr greve *H. E. G. Hamilton* hemställt, »att Riksdagen må i skrivelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådana föreskrifter om verkställande af frihetsstraff, att den, som dömts till längre frihetsstraff, må, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad för närvarande i flere utländska lagar är stadgadt, efter att hafva undergått större delen af straffet i straffanstalt, kunna få aftjena återstoden af straffet genom så kallad villkorlig frigifning».

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Falk: Herr talman! Som vi alla veta, har lagutskottet vid denna riksdag varit öfverhopadt med arbete. Jag kan icke heller neka till, och anser mig böra uttala den åsigt, att ett och annat bland utskottets utlåtanden bär tydliga spår af att utskottet icke haft tillräcklig tid att behandla ärendena. Förslaget i fråga, eller den af greve *Hamilton* väckta motionen, synes mig nemligen vara af den beskaffen-

Om utarbetande och framläggande af förslag ang. tillämpning vid längre frihetsstraff af s. k. villkorlig frigifning.

(Forts.)

het, att man svårigen kan anse att utskottet haft rätt i det slut, till hvilket det kommit, eller att motionen icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Det är ju icke tvifvel om att staten utöfvar sin straffrätt icke så mycket eller uteslutande för att, om jag så får säga, derigenom hämnas det brott, som är begånget, utan fullt ut lika mycket för att genom straffet åstadkomma den brottsliges förbättring. Nu är det otvifvelaktigt, att genom en lag, sådan som den nu afsedda, skulle, efter allt hvad erfarenheten visat, förekomma återfall i brott. Allt hvad man kan göra för att åstadkomma detta goda resultat, synes mig, att man bör göra. Det förslag, som motionären framställt, är ingalunda något experiment. Den villkorliga frigifningen ingår redan i icke mindre än tretton länders lagstiftning, och i en del af dessa har den varit tillämpad i öfver trettio år. Uttalanden af fullt sakkunnige personer äro gjorda, t. ex. för så lång tid tillbaka som 1878, då den här i Stockholm församlade internationella fängvårdskongressen yttrade, att den villkorliga frigifningen hvarken strede mot straffrättens principer eller på något sätt minskade domens betydelse samt för öfrigt erbjöd fördelar för så väl samhället som den dömda, hvarför det borde accepteras. Nu kommer dertill, att erfarenheten på det bestämdaste har ådagalagt, att de villkorligt frigifne långt lättare än de definitivt frigifne finna arbete och utkomst. Det är icke herrarne obekant, att inom flertalet län i vårt land hafva bildats så kallade fängvårdsföreningar, som hafva till ändamål att åt fångar, som utstått sitt straff, bereda arbete och tillfälle att sig årligt försörja. Men det har också påvisats, att svårigheterna att bereda en fånge, som utstått sitt straff, lämpligt arbete äro högst betydliga. — Såsom sjelf ledamot af en dylik förening inom Jönköpings län sedan den bildades för många år sedan, har jag mer än en gång med bedröfvelse sett, att de försök, som föreningen gjort för att upprätta en fånge, som utstått sitt straff, misslyckats. Och forskar man efter skälet till detta misslyckande, finner man i de allra flesta fallen, att det just är att söka i sambandet mellan dessa fångar, som tjänat ut sitt straff, och de straffångar, som ännu hålla på att aftjena sitt; och den magt de senare utöfva öfver de förra är af sådan beskaffenhet, att den frigifne mången gång tvingas att begå brott på nytt. Men derigenom, att en fånge villkorligt frigifves, kommer han i den ställning, att han, om han bryter mot vissa ordningsregler — icke genom att begå brott — kan på nytt tvingas att uttjena återstoden af straffet. Detta blir för dem, som vilja taga hand om och hjälpa honom, ett verksamt stöd. Något, som äfven talar för saken, är de icke obetydliga besparingar för statsverket, som skulle uppstå genom den villkorliga frigifningen, och derjemte ett ökad utrymme vid straffanstalterna.

Utskottet säger, att motionen är väl värd att blifva föremål för en ingripande undersökning från lagstiftarens sida, och yttrar derjemte, att denna fråga påkallar en omsorgsfull utredning, hvilken endast re-

geringen torde kunna åstadkomma. Hvad har då motionären begärt? Har han begärt, att man skulle stifta en lag? Nej, det har han icke. Han begär endast en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Det enda skälet utskottet anfört för afslag är, synes mig, det att, då chefen för fängvårdsstyrelsen 1890 ingått till Kongl. Maj:t och fäst hans uppmärksamhet på förevarande fråga, utskottet anser, att dermed allt hvad som kan göras är gjordt. Det tyckes mig vara alldeles tvärtom. Detta argument betyder ingenting, ty har det visat sig, att Kongl. Maj:t sedan 1890, trots framställningen från chefen för fängvårdsstyrelsen, icke vidtagit någon åtgärd, så synes det mig behövas en liten påstötning, och jag tror, att Andra Kammarens ord bör väga minst lika tungt som chefens för fängvårdsstyrelsen.

Om utarbetade och framläggande af förslag ang. tillämpning vid längre frihetsstraff af s. k. villkorlig frigifning.

(Forts.)

På de af mig nu framställda skäl yrkar jag, herr talman, afslag på utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Palm: Utan tvifvel skulle införandet af den nu föreslagna villkorliga frigifningen hos oss hafva den allra största betydelse för den i brott fallnes återvinnande åt samhället, och anser jag, att i motionen äro framdragna så många och så tungt vägande skäl, att ett upprepande af dem icke kan vara behöfligt. Men jag tager mig friheten att fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att genom det lagförslag, som antogs vid förra årets lagtima riksdag om fängelsestraffs verkställighet i enrum, då straffet icke öfvergick fyra år, ett af de allra svåraste hindren för brottslings förbättring och återvinnande åt samhället afskaffades, derigenom att flertalet fångar sålunda undandragas gemensambetsfängelsets förderfliga inflytande. Detta bör ju vara ett viktigt skäl att fortgå på den väg, på hvilken man slagit in, och genom införande af den nu föreslagna villkorliga frigifningen söka få den lag, som vi redan hafva, så fruktbringande som möjligt. En föregående talare nämnde något om de svårigheter våra fängvårdssällskap hafva för att upprätta sina skyddslingar, derigenom att de icke hafva tillräcklig kontroll på dem. Jag vill i sammanhang härmed påpeka ett förhållande, som ofta gör sig gällande med afseende på frigifna fångar. När en fånge efter utståndet straff skall återskickas till sin hemort, der han genom fängvårdssällskapets försorg har att vänta en plats, inträffar det i de flesta fall, att han ser sig mötas med misstroende, ibland verkligt och ibland inbilladt. Han finner sig icke länge i den ställningen, och fara är att han en dag uppgifver sig vilja söka arbete på annan plats samt gifver sig af från trakten. Förr eller senare dragas dessa frigifna fångar till de större städerna, der de lätt nog komma i beröring med de fångar, med hvilka de gjort bekantskap på de stora fängelserna, och ett återfall i brott låter icke länge vänta på sig. Sedan fången kommit ut och gjort bekantskap med de lager af brottslingar, som lefva i de stora städerna, öfvergår han från att, så att säga, vara en akut brottsling till yrkesbrottsling, för hvilken ingen återgång till ett bättre är möjlig. Vi hafva i våra stora fängelser en

Om utarbetade och framläggande af förslag ang. tillämpning vid längre frihetsstraff af s. k. villkorlig frigifning.
(Forts.)

mängd sådana fångar, som icke hysa en tanke på att någonsin låta förbättra sig eller återgå till samhället, utan från den dag de komma in till den dag de gå ut fundera de på, huru de skulle kunna göra nya brott, bättre uttänkta och bättre genomförda, så att de icke kunna komma fast.

Jag har velat nämna detta, på det att kammaren må med vilja tänka på, huru man på bästa sätt skall undandraga en människa, som en gång råkat falla i brott, frestelsen och åter införa henne på en bättre väg. Ett af de allra bästa medlen härför anser jag den vilkorliga frigifningen vara. I sammanhang härmed vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på ett uttalande af chefen för fängvårdsstyrelsen, som förekommer i betänkandet nederst på tredje sidan:

»Knappast torde jag», säger chefen för fängvården, »behöfva påpeka den viktiga skilnad, som förefinnes mellan villkorlig frigifning och vanlig benådning. Den senare kan icke gerna oftare användas utan att menligt inverka på fångpersonalen och på samma gång skada domstolarnes auktoritet; denna senare lemnas deremot af den förra fullkomligt oberörd. Det straffmätt, som ådömts, blir genom mellankommen benådning upphäfdt; den vilkorliga frigifningen erkänner deremot fortfarande det ådömda straffmättets befogethet, om den än medgifver fången en möjlighet att under en mildare form få aftjena någon del deraf eller ock uppskjuter denna dels utkräfvande.»

I detta afseende vill jag med ett par ord meddela kammaren, huru det kan gå till. Ifrån den stund brottslingen är dömd, tänker han endast på hur han skall få nåd. För icke många år sedan inkom en brottsling till ett af våra större fångelser, som jag känner till. Han var dömd till döden, men benådad med listidsfångelse. När jag första gången talade med honom, sade han: »När tror direktören att jag kan hoppas få nåd?» Det är en ganska vanlig uppfattning bland fångarne, att de efter en viss tid skola få nåd. Jag vill blott påpeka detta förhållande, att domstolarnas auktoritet härigenom blir i så hög grad neddragen. Brottslingen tänker icke på annat än att söka nåd och vända sig med sina klagomål åt hvilket håll som helst blott för att skaffa sig afkortning af straffet. Jag skulle kunna anföra ett exempel, då den dömde ville påfordra justitieombudsmannens medverkan för att få afkortning af straffet. En annan begärde att få klaga hos Riksdagen, hvilken, trodde han, skulle hafva magt att upphäfva domen. Ett sådant förhållande inverkar äfven menligt på andan vid straffanstalterna. Men skulle förslaget om den vilkorliga frigifningen kunna genomföras, skulle fången bringas på den tanken, att om han vill hafva sitt straff förminskadt, så beror det på huru han sköter sig i fångelset, om han genom ett godt uppförande lyckas vinna sina förmäns förtroende till, att han menar allvarligt med sin förbättring. Detta vore, enligt mitt förmenande, en mycket stor fördel både för fängvården och fångarne och icke minst för samhället.

På grund af hvad jag yttrat, yrkar jag bifall till motionen och afslag på utskottets betänkande.

Häruti instämde herr *Anderson* i *Hasselbol*.

Herr *Bruzelius*: Herr talman! Mine herrar! Den fråga, som genom nu förevarande motion kommit under Riksdagens öfverläggning, sammanhänger i viss mån med den fråga, om hvilken lagutskottets nästföljande utlåtande handlar. Man kan knappast, herr talman, yttra sig i det nu föredragna ärendet, utan att man äfven måste yttra några ord med afseende å hvad som förekommer i det andra utlåtandet. Den nu förevarande motionen afser hvad man kallar *vilkorlig frigifning* och den andra afser hvad som kallas *vilkorligt domfällande*. Lagstiftningen skulle, derest båda dessa principer antagits, hafva afsett att förekomma återfall i brott. Skilnaden är blott den, att utväg sökes i ena fallet *efter* och i andra fallet *före* straffverkställigheten.

I likhet med båda motionärerna i dessa ämnen hyser jag för min del den lifligaste önskan, att hvarje medel, som, efter en sorgfällig pröfning af dess lämplighet, kan befinnas egnadt att förekomma återfall i brott, också må anlitas. Men — meningarna i dessa viktiga ämnen hafva emellertid ännu icke kunnat enas. Hvad vårt land särskildt beträffar, så är systemet vilkorligt domfällande alldeles oförsökt och systemet vilkorlig frigifning icke annorlunda pröfvadt än genom den i vissa fall förekommande vilkorliga benådningen.

I följd häraf skulle man kunna säga, att herr grefve *Hamiltons* motion må kunna anses något lättare att nu bedöma än herr *Andersons* i *Hasselbol*.

Emellertid förefinnes emellan benådningen, sådan den i allmänhet i vårt land förekommer, och den s. k. vilkorliga frigifningen en mycket stor åtskilnad. Genom benådningen blir i allmänhet det straffmått, som ådömts, helt och hållet upphäfdt. Den vilkorliga frigifningen deremot erkänner, såsom herr *Palm* nyss refererade ur chefens för fängvårdsstyrelsen yttrande, fortfarande det ådömda straffmåttets befogenhet, om den än medgifver fången en möjlighet att under en mildare form få aftjena någon del deraf eller ock uppskjuter denna dels utkräfvande på viss tid.

Likhet mellan vilkorlig benådning och vilkorlig frigifning förefinnes i det fall, att befrielse från ådömdt frihetsstraff af nåd medgifves listidsfänge, i hvilket fall det brukar föreskrivas, att den benådade skall fortsätta det honom ådömda listids straffarbete, om han efter sitt frigifvande begår brott, som stör allmän säkerhet. Men äfven här förefinnes en olikhet. Den listidsfänge, som genom benådning med det nämnda vilkoret får lemna fängelset, ställes icke under någon särskild uppsigt. Han får sköta sig så godt han kan och är fri från det ådömda straffet, blott han icke å nyo beträder brottets väg. Men med tillämpning af systemet vilkorlig frigifning

Om utarbetande och framläggande af förslag ang. tillämpning vid längre frihetsstraff af s. k. vilkorlig frigifning.
(Forts.)

Om utarbetande och framläggande af förslag ang. tillämpning vid längre frihetsstraff af s. k. villkorlig frigifning.
(Forts.)

skall den villkorligt frigifne återföras i fängelse, så snart det visar sig, att han icke mäktar på oförvitligt sätt begagna sin frihet, äfven om han efter frigifningen icke gör sig skyldig till egentlig lagöfverträdelse. Nu måste väl medgifvas, att samhället har och bör hafva en moralisk skyldighet att egna hvar och en enligt detta nya system villkorligt frigifven fänge en viss, framför allt mycket kärleksfull tillsyn, att samhället bör hafva en moralisk skyldighet att äfven utanför fängelsets murar räcka den på bättringsvägen stadda en stödjande, en hjälpende hand, att stärka, såvidt ske kan, den sedliga kraft, som behöfs för att motstå de mångtaliga frestelser, som möta. Först när samhället är rustadt att utföra detta vackra kärleksverk, först då är, enligt min uppfattning, tiden inne att antaga lagbestämmelser uti ifrågavarande afseende.

Om vårt samhälle redan för närvarande är väl rustadt i detta hänseende eller ej, vågar jag för min del icke afgöra.

I denna såväl som i andra dermed sammanhängande frågor är en sorgfällig utredning af högsta vikt, en utredning, som lagutskottet icke har kunnat åstadkomma, utan som kan åstadkommas endast af Kongl. Maj:t.

Nu har, som utlåtandet upplyser, en skrifvelse i detta ämne redan ingått till Kongl. Maj:t från chefen för fängvårdsstyrelsen. Denna framställning kan så mycket mindre anses såsom en framställning af privat natur som i ingressen till denna framställning, sådan den återgifvits i »Nytt juridiskt arkiv» af herr generaldirektören Wieselgren själf betonas, att framställningen blifvit gjord i enlighet med den pligt, som han ansett innefattas i den honom af Kongl. Maj:t anförtrodda uppgift — naturligtvis uppgiften att vara chef för rikets fängvård. Denna generaldirektörens i mitt tycke synnerligen väl motiverade framställning är också, enligt hvad ordföranden i lagutskottet meddelat, införd i det diarium, som uti justitiedepartementet föres öfver dit inkomna embetskrifvelser. Något slutligt yttrande i anledning af framställningen har, såvidt jag känner, icke lemnats. Men sådant torde dock böra afvaktas.

Det är hufvudsakligen på detta skäl, som lagutskottet ansett, att en skrifvelse icke för närvarande bör aflätas. Och i afbidan på resultatet af den redan gjorda framställningen anser jag för min del, att kammaren bör, i likhet med hvad lagutskottet anfört, väl anse, att förevarande fråga är värd att blifva föremål för en noggrann undersökning från lagstiftarens sida, men att kammaren under för handen varande förhållanden icke bör bifalla motionen.

I förhoppning att den behjertansvärda sak, som motionären här fört på tal, i sinom tid må vinna framgång, tager jag mig friheten, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr grefve Hamilton: Herr talman! Mine herrar! Såsom den siste ärade talaren framhållit och såsom af utskottsbetänkandet framgår, har lagutskottet enstämmigt afstyrkt denna min motion, utan

att hafva ingått i någon saklig pröfning af den fråga, som i motionen afses. Jag har ansett det så mycket nödvändigare att något granska de skäl, utskottet anfört till stöd för detta sitt tillvägagående, som jag håller före, att dessa skäl visserligen äro ohållbara, men dock af den beskaffenhet, att de, derest de få kvarstå oemotsagda, utan tvifvel kunna under en lång följd af år eller snart sagdt huru länge som helst med samma fördel som vid denna riksdag användas till att undanskjuta pröfningen af denna enligt mitt förmenande ganska viktiga lagstiftningsfråga.

Om utarbetande och framläggande af förslag ang. tillämpning vid längre frihetsstraff af s. k. vilkorlig frigifning.
(Forts.)

Lagutskottet har, såvidt jag kunnat finna, tvenne motiv för att afstyrka min motion. Lagutskottet framhåller, att den reform jag förordad är af ganska genomgripande natur och anmärker med anledning deraf, att den naturligtvis måste förutsätta en mycket omsorgsfull utredning, ja, en så omsorgsfull utredning, att denna enligt utskottets åsigt icke kan verkställas annat än af Kongl. Maj:t. Utan att denna omsorgsfulla utredning skett, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka Riksdagen att uttala någon bestämd åsigt i frågan. Ja, detta skulle kunna låta säga sig, om jag här påyrkat bifall till något detaljeradt förslag. Men jag har endast påyrkat, att Riksdagen måtte uttala sig för en princip samt hos Kongl. Maj:t anhålla om den nödiga utredningen och utarbetande af ett på denna princip fotadt lagförslag. Och jag vågar påstå, mine herrar, att det ingalunda är omöjligt för vare sig Riksdagen eller Riksdagens lagutskott att i denna fråga redan nu bilda sig en bestämd åsigt. Denna fråga är icke längre en ny fråga; den är redan utdebatterad; till ledning för dess bedömande finnes en rik erfarenhet, som talar för mitt förslag; det material, hvarpå denna erfarenhet grundar sig, är tillgängligt för en hvar.

Jag tillåter mig vidare framhålla, att såväl Riksdagen som lagutskottet förut ingalunda varit af den mening, att i dylika frågor Riksdagen icke borde uttala bestämda åsikter utan endast påyrka utredning. Jag tillåter mig särskildt erinra de ärade lagutskottsledamöterna, att den viktiga reform, som vi i fjor här genomförde, då vi antogo lagen om straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum, tillkommit på grund af en Riksdagens skrifvelse, samt att denna Riksdagens skrifvelse hade sitt upphof i en enskild motion. Den gången tvekade således Riksdagen icke alls att uttala en bestämd uppfattning i en fråga, hvars detaljer ovilkorligen fordrade en utredning, som måste öfverlemnas åt Kongl. Maj:t.

Jag kommer nu till utskottets andra skäl för att helt och hållet afstyrka min motion. En utredning, säger utskottet, behöfves, men någon framställning om en utredning behöfves icke, ty Kongl. Maj:ts uppmärksamhet är redan fäst på denna fråga. Är det emellertid så säkert, att Kongl. Maj:ts uppmärksamhet verkligen är fäst på frågan? Lagutskottet omnämner, att chefen för fångvärderna i början af år 1890 ingaf ett memorial till Kongl. Maj:t, i hvilket han afhandlade såväl

Om utarbetande och framläggande af förslag ang. tillämpning vid längre frihetsstraff af s. k. vilkorlig frigifning.
(Forts.)

denna som åtskilliga andra moderna fångvårdsfrågor. Såvidt jag kunnat utröna, har emellertid med detta memorial hittills icke vidtagits någon annan åtgärd än den, att detsamma inregistrerats. Kan man då med fog säga, att Kongl. Maj:ts uppmärksamhet är fäst derpå? För öfrigt, äfven om detta memorial icke kommit, fruktar jag, att jag blifvit utsatt för samma behandling från lagutskottets sida; ty Kongl. Maj:ts uppmärksamhet — så som utskottet betraktar saken — har ju långt förut och på kraftigare sätt fästs på denna fråga. År 1878, såsom förste talaren redan framhållit, uttalade sig en här i Stockholm församlad internationel fångvårdskongress för den reform, jag här förordat, och rekommenderade till de vid kongressen representerade regeringarna att så snart som möjligt införa bestämmelser om vilkorlig frigifning i lagstiftningen. Detta skulle ju lika väl hafva kunnat anföras af utskottet.

Mig synes det som om, då upprepade gånger framställningar gjorts i ämnet och Kongl. Maj:t ännu icke ens vidtagit den åtgärd, att till vederbörande myndigheter för deras hörande remittera frågan, man svårigen, i fall man öfver hufvud anser, att Riksdagen i frågor som denna bör ha något initiativ, kan åberopa det skälet: Kongl. Maj:ts uppmärksamhet är ju redan fäst på frågan, utan som om — tvärtom — hvad som förekommit vore ett ganska godt skäl för Riksdagen att genom sitt initiativ söka föra frågan framåt.

Nu vill jag bedja lagutskottets ärade ledamöter att icke missförstå mig. Jag förstår mycket väl och klandrar ingalunda, att, då detta är en så ny fråga för Riksdagen, då den blifvit väckt af en person, hvilken icke på grund af fackkunskap kan göra anspråk på auktoritet, och då denna fråga kommit före på en tid, då lagutskottet varit öfverhopadt med göromål, man har haft en viss fallenhet för att, om möjligt, undanskjuta densamma. Jag har, såsom jag från början anförde, angripit utskottets skäl, endast på det att desamma icke vid en kommande riksdag, om, såsom jag hoppas, frågan åter upptages, måtte åter användas som motiv för frågans undanskjutande.

Hvad angår sjelfva saken hafva de båda första talarne så förträffligt och utförligt framhållit innebörden af förslaget, att föga finnes att tillägga. Jag vill blott yttra några ord om två punkter, som den ärade ledamot af lagutskottet, hvilken nyss hade ordet, berört.

Han talade om skilnaden mellan benådning och vilkorlig frigifning. Det är just denna skilnad, som här bör noga observeras. Bland de mest otillfredsställande institut vi hafva är benådningen, sådan den för närvarande utöfvas. Det är så, som den andre talaren i ordningen riktigt framhållit, att genom denna benådning har aktningen för domstols utslag blifvit i hög grad nedsatt. En brottsling, som dömes till längre tids frihetsstraff, han vet, att det är blott på papperet, som han dömes till detta straff. Innan det uttjents, kommer benådningen emellan. Men när benådningen inträder, det är ett lotteri, på hvilket han kan vinna tidigare eller senare, allt efter som

turen gynnar honom. En erfaren fångvårdstjensteman har omtalat för mig, att för hvarje gång en fånge vinner på detta lotteri, så uppstår en allmän demoralisation inom straffanstalten, ty då vilja alla försöka sin lycka på samma sätt.

Den ärade ledamoten framhöll vidare med fullt skäl, att om den vilkorliga frigifningen skall tillämpas, så måste samhället ytterst kärleksfullt och noggrant taga hand om dem, hvilka släppas ut såsom vilkorligt frigifna, men det vore ovisst, menade han, om samhället för närvarande vore rustadt härför. Och särskildt på denna grund önskade han en utredning, innan Riksdagen uttalade sig i ämnet. Jag tillåter mig i anledning deraf fråga: månne samhället kan blifva rustadt för den saken genom några utredningar? Nej, för visso icke, men väl genom det af mig föreslagna institutet. Vi hafva redan ett godt uppslag i våra fångvårdsföreningar, men vi kunna icke begära, att de på egen hand skola utveckla sig så, att de kunna säga: nu äro vi fullt färdiga att mottaga de vilkorligt frigifna, nu är tiden inne att införa vilkorlig frigifning i lagstiftningen. Deras människovänliga arbete är för närvarande ofta så fruktlöst, just därför att de måste taga sig an endast sådana personer, som ej i något afseende känna sig bundna vid dem och öfver hvilka föreningarna icke hafva någon magt; personer, som vända sig till dem, då brödet tryter, men sedan kunna lemna dem igen när som helst. Det är därför först genom den vilkorliga frigifningen, som samhället sättes i stånd att omsorgsfullt och kärleksfullt vårda sig om dessa olyckliga, som släppas ut ur fångelserna.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan anhåller endast att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

I detta yttrande instämde herrar *Waldén, Lovén, Beckman, Wavrinsky, O. Olsson* från Stockholm, *Collander, Waldenström, Liljeholm, Bülow, Zoterman, Romberg, Hedlund, Aulin, Henricson, Thermoënius, Nydahl, Halvar Eriksson* och *Nordin*.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen förklarade sig anse den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller lagutskottets hemställan i utlåtandet n:o 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Om utarbetande och framläggande af förslag ang. tillämpning vid längre frihetsstraff af s. k. vilkorlig frigifning.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit herr grefve Hamiltons i ämnet väckta motion.

Omröstningen utföll med 67 ja men 119 nej; och hade kammaren alltså, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den ifrågavarande motionen.

Om förslag i syfte att ersätta de kortvariga frihetsstraffen med s. k. vilkorligt domfällande m. m.

§ 12.

Skedde föredragning af lagutskottets utlåtande, n:o 51, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och framläggande af förslag i syfte att ersätta de kortvariga frihetsstraffen med s. k. vilkorligt domfällande eller andra dermed jemförliga straffarter.

I motion, n:o 34, inom Andra Kammaren hade herr *O. Anderson* i Hasselbol hemställt: »att Riksdagen må hos Konungen anhålla, att Konungen ville låta utreda och undersöka, i hvad mån de hos oss förekommande kortvariga fängelsestraffen må kunna ersättas med det i vissa utländska lagar stadgade vilkorliga domfällandet eller andra lämpliga straffarter, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill en sådan undersökning kan föranleda.»

Utskottet hemställde emellertid, att hvad motionären föreslagit icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr *Anderson* i Hasselbol: Då jag anser mitt förslag om vilkorligt domfällande för mindre brott och förseelser vara förtjent af lagstiftarnes uppmärksamhet, och då jag i mina motiv för den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t framlagt goda skäl, som det ärade lagutskottet icke kunnat bestrida, så är det med ängslan jag förgäfves sökt en reservation mot detta utskottets afstyrkande. Men som jag nu sett, att kammaren välvilligt bemött grefve Hamiltons motion, har hos mig uppväckts den förhoppningen, att kammaren äfven måtte visa min motion välvilja, ty den är enligt min åsigt icke mindre vigtig än grefve Hamiltons. Mitt förslag berör allenast personer, som *första resan* begått mindre brott och förseelser, men det är tillräckligt många, för att frågan om åstadkommandet af en förbättrad lagstiftning skall vara förtjent af lagstiftarnes uppmärksamhet. Jag har i motiveringen anført det lyckliga resultat, som det vilkorliga domfällandet för mindre brott och förseelser kunnat åstadkomma i staten Massachusetts och i Belgien, i det att icke mer än 2 % af de sålunda dömda återfallit i brott. Jag skall be att få meddela en mycket kortfattad uppgift från Belgien rörande året 1891, ty den vittnar icke allenast om ett godt resultat, utan också om att det vilkorliga domfällandet har utsträckt i stor skala. Den lyder i all korthet sålunda.

Af de 10,357 vilkorliga straff och böter, som domstolarne i Belgien år 1891 afkunnade, förekommo endast 581 fall, då straffen verkligen behöfde verkställas, och i 21,712 polismål blefvo endast 227 straff utförda. Detta visar nogsamnt den vilkorliga domens stora betydelse och dess till bättring verkande kraft; för jemförelsen skall jag påminna om hvad vi se af svenska fängvårdsstyrelsens berättelse, att icke mindre än omkring 30 % af första resan dömda återfalla i brott här i Sverige. Denna jemförelse talar ju ett tydligt språk, som ovedersägligen vittnar till förmån för min motion.

Utskottet tyckes befara, att om strafflagen skulle i någon mån mildras, så skulle derigenom uppstå flera brottslingar. Vore ett sådant förhållande att befara, så vore det ett betänkligt skäl, men då jag tänkt mig in i saken, så har jag kommit till den öfvertygelsen, att det icke är att befara. Ty det är att märka, att i det förslag, som här föreligger, är blott fråga om mindre brott och förseelser, af hvilka jag skall anföra några få. I strafflagens kap. 11 § 2 ser man, att den, som stör gudstjenst genom svordom, oljud eller eljest förargelseväckande uppträden, dömes till högst sex månaders fängelse, det högsta straff som i mitt förslag förekommer. Dessa förbrytelser begås nästan alltid af berusade personer utan nykter öfverläggning. I kap. 20 § 1 se vi, att enkel stöld af gods till högst 15 kronors värde räknas som snatteri och straffas med högst sex månaders fängelse. Om en person bryter sig in i en källare eller vishusbod och stjälar matvaror för 5 kronor, så är det för stort brott för att mitt förslag kan blifva tillämpligt derpå. En fränskild hustru här i Stockholm tillgreps för några månader sedan en matta, värd 2 kronor, hvilken hon sedan sålde för 50 öre. Hon blef upptäckt, och inför rådhusrätten uppgaf hon såsom skäl för sin dåliga handling, att hungern drifvit henne till nämnda felsteg, ty hon hade icke fått mat på två dagar. Hon dömdes af rådhusrätten för första resan stöld under synnerligen förmildrande omständigheter till en månads fängelse. Men jag tänker, att rådhusrätten i likhet med mig gerna hade sett, om den kunnat fälla en vilkorlig dom och låta henne slippa träda i fängelse, för den händelse hon derefter ginge sin väg ostraffligen fram. Att mitt förslag skulle kunna framkalla flere brottslingar är icke möjligt, då det blott är fråga om brott, hvarigenom brottslingen skulle tillskyndas en fördel af blott några få kronors värde. Och om brottslingen på förhand kan beräkna, att han därför skulle stå till rätta och dömas, låt vara en vilkorlig dom, så är jag viss derom, att icke en enda för en sådan obetydlighet ville utsätta sig för en sådan risk och skam. Jag tror, att det är obetänksamhet och öfverilning och i många fall rusdryckerna, som äro orsaken till de flesta brott och förseelser, ty vi se af fängvårdsstyrelsens berättelser, att icke mindre än 75 % af alla dömda brottslingar skylla på rusdryckerna såsom orsaken till deras brott.

Huru jag än ser saken, anser jag, att det vore en mycket vigtig och välgörande reform, om mitt förslag komme till verkställighet, och

Om förslag i syfte att ersätta de korivariga frihetsstraffen med s. k. vilkorligt domfällande m. m.
(Forts.)

Om förslag i syfte att ersätta de kortvariga frihetsstraffen med s. k. vilkorligt domfällande m. m.

på den grund får jag yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Bruzelius: Herr talman! Mine herrar! I tillämpliga delar ber jag att få återropa, hvad jag nyss yttrade vid behandlingen af den närmast föregående frågan, men jag anser mig dock böra tillägga några ord.

Det vilkorliga domfällandet innebär, såsom kammaren torde erinra sig, först och främst en varning, en tillrättavisning, vidare ett fastställande af det straff, hvartill den brottslige gjort sig skyldig och slutligen ett hot, att, om den dömda ånyo begär en straffbar förbrytelse, det ädömda straffet skall i hela sin vidd komma till verkställighet.

Genom det vilkorliga domfällandet efterskänkes icke straffet, men dess verkställighet uppskjutes på viss tid under vissa villkor.

Lagbestämmelser om vilkorligt domfällande kan man tänka sig under två former, antingen så, att den första domen öfver en person alltid skall angående vissa brott vara vilkorlig, eller ock så, att det öfverlemnas åt den första domstolen, hvilken bäst är i tillfälle att studera och lära känna personen i fråga, att bestämma, huruvida domen skall blifva vilkorlig eller icke.

Det första sättet, eller att i lag bestämma, att en dom, meddelad första gången angående vissa brott, alltid skall vara vilkorlig, tror jag vara en mycket betänklig sak.

Vissa delar af vårt land intaga, enligt hvad brottmålsstatistiken visar, ett framstående rum i fråga om vissa slags brott.

I de trakter t. ex., der det fäderneärfda berserkslynnet mest kvarleffer, äro misshandelsmålen synnerligen talrika.

Jag undrar, om icke i dessa trakter, när man får veta, att på det första slagsmålet följer blott en vilkorlig dom eller en varning, om icke misshandelsmålen der skola ökas i en beklagansvärd grad. Väljer man åter den andra formen, eller den, att det får bero på domstolen att bestämma, om domen skall blifva vilkorlig eller ej, så undrar jag, om denna kammare, som för några få veckor sedan afslog lagen om bevisning inför rätta hufvudsakligen på grund af förmenandet, att domstolen skulle få för stor magt och att för mycket spelrum skulle lemnas åt godtycket, jag undrar, säger jag, om denna kammare skulle vara med om att lemna domstolen en magt — att i vissa fall afkunna en vilkorlig, i andra en ovilkorlig dom — som skulle anses vida större än den, hvarom vid behandlingen af lagen om bevisning var fråga.

De af den ärade kammarens ledamöter, som känna sig tilltalade af denna motion och vilja bifalla den föreslagna skrifvelsen, skall jag be att få erinra derom, att motionen endast går ut på utbyte af de kortvariga fängelsestraffen mot vilkorligt domfällande och alltså icke afser de förbrytelser, som enligt lag kunna få försonas med böter.

Nu hemställer jag, huru den allmänna rättskänslan, som är van att antaga, att straffet följer brottet i spåren, skulle blifva tillfredsstäld, om t. ex. på grund af ett slagsmål, der 2 personer misshandlat den tredje, den ene, som misshandlat så svårt, att lagen för honom stadgar fängelsestraff, blir fäld vilkorligt, men den andre, som varit mindre våldsam, så att hans dom blott går ut på böter, deremot skulle nödgas att ovilkorligt utbetala böterna. Jag ber att få taga ett annat exempel, hemtadt från ett af de lagrum, som den ärade motionären nyss anförde. Om två personer samtidigt begå ett snatteribrott, är det då rimligt, att den, som begått detta brott under försvärande omständigheter och på grund deraf blir dömd till fängelse, skall fällas vilkorligt, men den andre, som icke tillgripit mer än den andre, men gjort brottet under förmildrande omständigheter och därför dömes till allenast böter, skall ovilkorligen utbetala dessa?

Om förslag i syfte att ersätta de kortvariga frihetsstraffen med s. k. vilkorligt domfällande m. m.
(Forts.)

Om lagutskottet icke haft anledning att afstyrka motionen, på den grund att Kongl. Maj:ts uppmärksamhet genom chefens för fängvårdsstyrelsen nämnda memorial blifvit rigtad på denna sak, så skulle utskottet tvifvels utan icke kunnat tillstyrka den af motionären föreslagna skrifvelsen af den anledningen, att motionen endast afser fängelsestraff, men ej bötesstraff. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Palm: Jag vill till svar på den föregående talarens fråga, huruvida meningen vore, att första gången en person begår ett brott, han skulle dömas vilkorligt, hvilket brottet än vore, få nämna, att det naturligtvis icke kan vara meningen, att eu person, som begått ett svårare brott, t. ex. ett mord, skulle få fällas vilkorligt, utan meningen är väl, att vilkorligt domfällande endast skulle tillämpas vid mindre förseelser, sådana som mindre tjufnadsbrott och dylikt.

Jag vill äfven säga, att, om en sådan lag som den nu ifrågasatta skulle komma att införas, är jag alldeles förvissad om att en stor del af dessa unga brottslingar, som nu dömas till fängelsestraff för mindre tjufnadsbrott, aldrig skulle återkomma till domstolen. Ty jag är öfvertygad derom, att den vilkorliga domen skulle innebära ett tillräckligt korrektiv för dem och på samma gång äfven fästa föräldrarnes och målsmännens uppmärksamhet på, hvilken väg de brottslige beträdd, och göra dem mera angelägna att följa och öfvervaka dem.

Utskottet säger, att det icke finner den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t lämplig, »då Kongl. Maj:ts uppmärksamhet, på sätt motionären sjelf erinrat, redan blifvit fästad på de förhållanden, som i motionen beröras, genom den skrifvelse, hvilken chefen för fängvårdsstyrelsen den 24 februari 1890 till Kongl. Maj:t ingifvit.» På den frasen kan svaras det samma, som grefve Hamilton svarade beträffande den näst föregående frågan, nemligen att, då Kongl. Maj:t funderat på saken så länge som från t. ex. 1890 till nu, det väl ej är mycken

Om förslag i förhoppning, att han i en sådan fråga som denna vidtager några åtsyfte till ersätta gärder, utan att Riksdagen gör påminnelse derom.

Herr talman, jag skall taga mig friheten att yrka afslag på utskottets betänkande och bifall till den föreliggande motionen.

de kortvariga frihetsstraffen
med s. k. vilkorligt domfällande m. m.

(Forts.)

Herr grefve Hamilton: Den ärade ledamot af lagutskottet, som nyss hade ordet, yttrade för en stund sedan vid föredragning af utskottets betänkande rörande min motion, att nämnda motion och den, som behandlas i det betänkande, som nu föreligger, stode i så nära samband med hvarandra, att man knappast kunde tala om det ena, utan att tillika tala om det andra. Det synes mig som om den ärade ledamoten möjligen såsom en konsekvens af detta sitt uttalande, sedan kammaren accepterat min motion, kunnat underlåta att motsätta sig herr Olof Andersons, i synnerhet som herr Olof Anderson icke föreslagit, att Riksdagen skulle uttala någon bestämd åsigt, utan blott påyrkat en utredning.

Det må för öfrigt väl vara sant, att meningarne ännu åtminstone icke äro så stadgade rörande denna fråga, som angående den i min motion behandlade; men det är i alla fall obestriddigt, att man här har att göra med ett synnerligt beaktansvärdt problem. Utskottet säger med skäl, att hvad som framkallat frågan om det vilkorliga domfällandet är den allmänna oviljan mot det kortvariga fängelsestraffet och de svårare olägenheter, som detsamma i många fall har med sig. Det må väl vara sant, att den frågan icke har samma betydelse för oss som för åtskilliga andra länder; men nog har den så stor betydelse, att den kan vara förtjent af en utredning. Och då denna kammare så nyligen som vid det sista lagutskottsbetänkandet kasserat de skäl, som utskottet anfört för undanskjutande af den deri behandlade frågan, så synes det vara en ren konsekvens af det förra beslutet, att kammaren nu bifaller äfven denna motion.

Den ärade ledamoten af lagutskottet anförde, så vidt jag fattade honom rätt, två skäl i sakligt afseende mot förslaget sådant det af motionären formulerats. Han talte om, att motionärens förslag endast afsåge de kortvariga fängelsestraffen, hvarmed ej skulle kunna förstås annat än de direkt ådömda fängelsestraffen, men icke böter och förvandlingsstraff, hvilka straffarter dock jemväl borde omfattas af den ifrågasatta utredningen. Det är möjligt, om man mycket strängt håller på ordalydelsen. Men då det här gäller en undersökning, om och i hvad mån de kortvariga fängelsestraffen skulle kunna ersättas med det vilkorliga domfällandet, så lär Kongl. Maj:t icke kunna göra en sådan utredning utan att taga frågan i hela dess omfattning under ompröfning. Om jag uppfattade den ärade ledamotens af lagutskottet yttrande rätt, så sökte han vidare att väcka misstro mot förslaget genom att säga, att det skulle vara egendomligt, om denna kammare ville lemna en sådan godtycklig magt åt våra domstolar. Jag hade verkligen icke väntat att få höra ett sådant skäl från det hållet; nog borde

åtminstone vi jurister kunna vara ense derom, att våra domare, som redan hafva så pass stor frihet i afseende å latituden vid bestämmande af straffmättet, äfven skulle kunna vara kompetenta att bestämman, huruvida straff eller varning skall tillämpas.

Jag skall be att få yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Collander, Olsson* i Stensdalen, *Broström, Waldenström, Thermoënius, Romberg, Jönsson* i Gammalstorp och *Wavrinsky*.

Om förslag i syfte att ersätta de kortvariga frihetsstraffen med s. l. vilkorligt domfällande m. m.
(Forts.)

Herr Wester: Jag skall be att få bemöta några yttranden af den näst föregående talaren.

Han ville förmena, att det kunde vara tvifvelaktigt, huruvida icke den här föreslagna skrifvelsen, som talar om kortvariga fängelsestraff, äfven skulle afse förvandlingsstraffen. Det tror jag icke kan vara möjligt; ty förvandling af straff enligt nu gällande strafflag kommer icke i fråga i annat fall, än då den dömd icke kan betala böter. Således, om en person blir dömd till böter, blir enligt motionärens förslag denna dom ovilkorlig och, om sedan tillgångar till böternas gäldande ej finnas, kan det icke sättas i fråga, huruvida straffet bör anstå någon viss tid, utan det måste verkställas; hvarför man nog lär få antaga, att denna skrifvelse omfattar endast de brott, der det omedelbart skulle dömas till fängelse. Vidare sade han, att äfven om detta vore fallet, så vore det ingenting som hindrade Kongl. Maj:t att taga frågan i dess helhet under ompröfning, och han ansåg, att Kongl. Maj:t äfven måste göra det. Det är visserligen sant, att den rättigheten står Kongl. Maj:t öppen, men hittills har det varit sed inom Riksdagen, att dess skrifvelser till Kongl. Maj:t skulle omfatta allt det, som Riksdagen för sin del önskade underställa Kongl. Maj:ts bepröfvande; och jag föreställer mig, att Riksdagen icke sätter i fråga, att vilkorligt domfällande skall tillämpas endast då det afses fängelse såsom straffpåföljd, men att deremot brott, som straffas med böter, skall påkalla ovilkorligt domfällande.

- Herr Hedin: Med afseende å hvad som anfördes af den siste ärade talaren, tillåter jag mig att påpeka det förhållandet, att förevarande skrifvelse från Riksdagen, formulerad så, som den af motionären blifvit föreslagen, naturligtvis icke får anses uttrycka ett ovilkorligt maximum af hvad Riksdagen afser med en sådan reform. Riksdagen kan naturligtvis icke dermed hafva afsett, att Kongl. Maj:t skulle sedermera vara så bunden af ordalagen i Riksdagens skrifvelse, att icke Kongl. Maj:t skulle till eventuellt förslag i ämnet kunna foga något mera, som kunde finnas erforderligt såsom ett nödvändigt komplement till den reform, som af Riksdagen blifvit ifrågasatt. Den brist, som således till äfventyrs kan finnas i motionärens formulering derutinnan, att bötesstraffet möjligen skulle kunna anses vara undandraget för-månen af en *condamnation conditionelle*, har Kongl. Maj:t naturligt-

Om förslag i vis fria händer att afhjelpa, om Kongl. Maj:t får anledning att taga syfte att ersätta frågan under öfvervägande.
de kortvariga frihetsstraffen

med s. k. vil-
korligt dom-
fällande m. m.
(Forts.)

En ärad ledamot af lagutskottet ville definiera denna condemnation conditionelle, i det att han upprepade de tre moment, som detta förfarande skulle innebära. Jag ber, att, ehuru det icke har någon synnerligen stor betydelse för förevarande fråga, få påpeka, att det dock icke är riktigt, att ett af de moment, som inginge i detta förfarande, skulle bestå i fastställande af en dom. Så är visserligen förhållandet enligt det franska systemet och äfvenså enligt det belgiska, men det är alldeles icke så enligt det engelska systemet. I detta senare är det *domen, som uppskjutes*, medan deremot i Frankrike och Belgien det är *domens verkställande, som uppskjutes*. Således kan icke såsom en definition på hvad condemnation conditionelle är sägas, att den inbegriper fastställande af en dom.

Härförutom ber jag, herr talman, att få tillägga, att, då utskottet synes i någon mån vilja stödja sitt afstyrkande af motionen derpå, att condemnation conditionelle endast en kort tid varit tillämpad i den utländska lagstiftningen, detta förhållande väl i någon mån kan anses motvagas deraf, att systemet varit tillämpadt i vida flere stater, än som omförmålas i utskottets utlåtande och i motionen. Utskottets utlåtande omnämner, hurusom systemet första gången infördes i Amerika genom en lag för staden Boston år 1878 och att denna lag 1880 efterföljdes af en lag för hela staten Massachusetts. Och vidare nämner utskottet, att Belgien också skaffat sig en sådan lag. Motionären har erinrat om att en dylik lag äfven finnes i Frankrike. Dertill är nu att lägga den ganska omfattande och märkliga erfarenhet, som man har gjort i England, men derjemte äfven i engelska kolonierna. New Zealand till och med föregick England genom att 1886 antaga det amerikanska systemet. Vidare följde Queensland och Syd-Australien; äfven i Victoria och New South Wales har saken åtminstone bragts å bane, och i Canada är den vilkorliga domen införd. Den skrift, ur hvilken jag hemtat dessa uppgifter, utgafs år 1891 och är författad af en europeiskt bekant rättslär, professorn vid juridiska fakulteten i Rennes Emile Worms. Der finner man märkliga upplysningar om resultatet af ifrågavarande förfaringsätt, särskildt i New Zealand. Derom säges i en rapport, utgången från justitieministeriet i sistnämnda land, att akten verkat mera tillfredsställande, än som ens dess mest ifriga förfäktare kunnat på förhand ana, hvilket också rikligen styrkes genom statistiska siffror.

Om England och specielt London meddelas, om jag läst rätt, att under de tre första åren af lagens tillämpning densamma i nämnda stad hade verkat så, att af 300 individer, som kommit i åtnjutande af medgifvande om uppskof med domen på vissa i lagen bestämda villkor, hade 70 procent, såsom orden här lyda, »rättfärdigat denna åtgärd». 30 procent hade återfallit i brott, men 70 procent hade låtit sig rätta och icke vidare förekommit inför domstolen.

Från Belgien lyder en uppgift så, att under perioden från den 1 juli 1888 till den 31 december 1889, eller endast under ett och ett halft år, antalet vilkorliga domar uppgått till den exakta siffran af 13,195, af hvilket antal konstaterats endast 246 återfall i brott.

Om förslag i syfte att ersätta de kortvariga frihetsstraffen med s. k. vilkorligt domfällande m. m.

En anmärkning, hvilken icke bör fördöljas, har blifvit gjord jemväl af anhängare af detta förfaringssätt, nemligen att denna erfarenhet från Belgien dock icke vore så bevisande, som den skulle vara, i fall icke den belgiska lagen hade gifvit åt domarena en så vidsträckt rätt att bestämma blott en ganska kort prøfvotid. Erfarenheten skulle, säger man, vara mer afgörande, om domen ställes på en längre prøfvotid. Men om man än icke kan vara så säker på den under sådana omständigheter vunna erfarenhetens betydelse, så vittnar väl i alla fall den ringa procenten af återfall i brott i det stora hela till fördel för lagstiftningen, sådan den nu tillämpas. För öfrigt förefinnes icke något hinder för prøfvotidens förlängning, derest sådant skulle befinnas säkrare leda till målet.

(Forts.)

Jag har velat anmärka detta för att betona, att, om man än kan säga att systemet är helt ungt, då detsamma först på 1870-talet började tillämpas, man å andra sidan må komma ihåg, att systemet blifvit prøfvadt i flera länder, än som blifvit omnämndt vare sig i utskottets betänkande eller i motionen.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till motionen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll den i ämnet väckta motionen.

§ 13.

Till behandling förekom härefter lagutskottets utlåtande n:o 52, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af § 1 i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Ang. ändrad lydelse af § 1 i landstingsförordningen.

Herr *J. Johnsson* i Bollnäs hade uti sin ifrågavarande, inom Andra Kammaren väckta motion, n:o 47, föreslagit, att Riksdagen för sin del måtte antaga följande

»Förordning

angående förändrad lydelse af § 1 i kongl. förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att § 1 kongl. förordningen den 21 mars 1862 skall hafva följande förändrade lydelse:

I hvarje län skall finnas ett landsting, sammansatt af valda ombud från länets städer och häradar eller tingslag; dock att detta stadgande, äfvensom hvad här nedan vidare föreskrifves, icke må ega

Ang. ändrad lydelse af § 1 i landstingsförordningen. tillämpning på stad, som har en folkmängd af minst en ethundra-femtiondedel af rikets hela invånareantal. Landstingsmännen äro i utöfningen af sitt uppdrag icke bundne af valmäns föreskrifter.»

(Forts)

I föreliggande utlåtande hemstälde emellertid utskottet, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Johnsson i Bollnäs: Jag har i motionen sökt påvisa de oegentligheter, som skulle komma att göra sig gällande, derest det hvilande grundlagsförslaget om ändring i 6 § riksdagsordningen skulle af Riksdagen antagas utan att ändring i 1 § af landstingsförordningen i sammanhang dermed komme till stånd. Jag har påvisat, att följden skulle blifva den, att landstingens representationsrätt till Första Kammaren småningom undergräfdes, i det att det invånareantal eller den qvot, som skulle läggas till grund för landstingens rätt till val till Första Kammaren, småningom skulle ökas, under det att städerna fortfarande skulle bibehålla rätten att utse ledamot för en folkmängd af 25,000. Om lagutskottet med hänsyn till det förhållande, att den hvilande grundlagsändringen först vid nästa riksdag kan antagas, hade ansett, att den nu förevarande frågan jemväl borde afgöras i sammanhang med grundlagsändringen, så skulle jag hafva förstått utskottet. Men nu uttalar utskottet den uppfattning, att först efter det denna ändring i riksdagsordningen blifvit antagen, bör kammaren behandla frågan, huruvida en ändring i landstingsförordningen bör komma i fråga eller icke.

Det har här i dag talats mycket om Första Kammaren, jag tror, att kammaren skulle mycket misstaga sig, om den litade på att, derest kammaren först antar den hvilande paragrafen i riksdagsordningen, den sedan skulle få påräkna det tillmötesgående från Första Kammarens sida, att jemväl ändring i landstingsförordningen skulle vidtagas. Jag tror därför, att det är af vigt för denna kammare att tillse, att, innan man skrider till beslut i afseende på den föreslagna förändringen i 6 § riksdagsordningen, visshet vunnits derom, att sådan ändring i 1 § landstingsförordningen vidtages, att land och stad blifva likställda vid valen till Första Kammaren.

Men det är jemväl en annan synpunkt i utskottets betänkande, på hvilken jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet. Lagutskottet har icke allenast sagt, att det anser frågan vara för tidigt väckt med hänsyn dertill, att omförmälda 6 § i riksdagsordningen icke kan antagas förrän nästa riksdag. Utskottet har äfven uttryckt den uppfattningen, att, derest icke förslaget till ändring i 6 § riksdagsordningen af Riksdagen antages, någon ändring i landstingsförordningen ej heller bör komma i fråga. Jag ber gent emot detta uttalande få erinra derom, att för närvarande utser stad med öfver 25,000 invånare en leda-

mot i Första Kammaren, under det att ett landsting blott utser en ledamot för hvarje 30,000-tal. Det förhållande, att nu gällande riksdagsordning inrymmer denna förmån för städerna, låter lätt förklara sig, när vi finna att invånareantalet i städerna vid 1866 års riksdag, då riksdagsordningen blef antagen, var ojemförligt mindre än landstingsområdenas. Städerna hade nemligen då en folkmängd af 434,590 personer, under det att de vid 1890 års slut hade en folkmängd af 899,690, hvadan alltså en ökning egt rum af öfver 100 %. Städerna, de städer nemligen, som bilda särskild valkrets och välja ledamöter till Första Kammaren, utse således för närvarande ett ledamotsantal af mer än dubbelt så många som fallet var 1866. Deremot har landsbygdens befolkning ökats endast från 3,425,409 till 3,885,272 eller med blott 460,000 invånare. Då städerna således redan nu uppnått en så väsentligt ökad folkmängdssiffra, så är det tydligt, att de undantagsbestämmelser, som hittills varit gällande, numera icke alls kunna anses berättigade. Oberoende således deraf, huruvida det hvilande förslaget till ändring i 6 § riksdagsordningen kommer till stånd eller icke, är det därför enligt min uppfattning en fullt berättigad fordran, att likställighet införes mellan städerna och landstingen vid val till Första Kammaren. Det är för öfrigt icke endast landsbygden, som beröres af denna fråga, utan äfven i lika hög grad de städer, som deltaga i landsting, alltså äfven den ojemförligt största delen af städerna. Det är således icke något landsortsintresse, utan ett landstingsintresse, som det här gäller; det gäller frågan, om landstingen skola likställas med de större städerna eller icke.

Det är på denna grund, herr talman, som jag icke kan vara med om det slut, hvartill utskottet kommit. Jag anser nemligen, att utskottet icke allenast bort ingå i granskning deraf, huruvida en förändring borde komma till stånd i den rigtning jag föreslagit, nemligen att städerna borde välja en ledamot i Första Kammaren för hvarje ett-hundrafemtiondedel af rikets folkmängd, eller rättare sagdt, att stad med detta invånareantal må vid val till Första Kammaren bilda egen valkrets, utan ock, om utskottet anser den frågan för tidigt väckt, då 6 § riksdagsordningen icke kan förrän nästa riksdag antagas, bort ingå i pröfning af, huruvida icke någon fix siffra t. ex. den folkmängdssiffra, som nu gäller för landstingen, nemligen trettio-tusen, jemväl borde vara bestämmande för stad angående rätt att bilda egen valkrets. Då utskottet icke ingått på någon sådan granskning, utan endast förklarat sig af anförda skäl icke böra ingå i pröfning af min motion, så hemställer jag, herr talman, att ärendet måtte återremitteras till utskottet.

Herr Lilienberg: Det kan icke bestridas, att det finnes skäl för eu lagförändring i den rigtning, som motionären föreslagit, men hans motion är ju ställd i närmaste samband och beroende af det hvilande grundlagsändringsförslaget. Det skulle väl icke kunna ifråga-

*Ang. ändrad
lydelse af § 1
i landstings-
förordningen.
(Forts.)*

*Ang. ändrad
lydelse af § 1
i landstings-
förordningen.*
(Forts.)

komma, har det syntts utskottet, att ändra landstingsförordningen, såsom motionären föreslagit, utom för den händelse, att det hvilande grundlagsförslaget antages. Man ansåg därför, att det rigtigaste vore, att vid nästa riksdag, då grundlagsändringsförslaget föreligger till afgörande, väckes en motion i samma syfte, hvaruti motionärens nuvarande förslag går, och att denna motion företages till afgörande, sedan grundlagsförslaget blifvit antaget. Helt annat hade varit, om motionären föreslagit en viss folkmängdssiffra, t. ex. 30 eller 31,000, såsom vilkor för att en stad icke skulle ega att deltaga i landstingsval, utan själfständigt utse ledamot till Första Kammaren. En dylik motion väcktes för några riksdagar sedan, och jag vill minnas, att den blef afstyrkt af lagutskottet, men att det fans skiljaktiga meningar. Sjelf var jag af den åsigt, att en ändring hade varit befogad.

Motionären har nu framställt anmärkningar mot lagutskottets motivering. Lagutskottet säger, att det synes utskottet icke böra ifrågasättas att föreslå någon ändring af ifrågavarande stadgande i förordningen om landsting utom för det fall, att ofvannämnda grundlagsändringsförslag varder antaget. Ja, i den punkten skall jag gifva honom rätt. Denna motivering är icke riktigt tillfredställande. Det hade bort heta, att lagutskottet anser, att någon sådan förändring, som motionären föreslagit eller ifrågasatt, icke borde komma till verkställighet med mindre än att grundlagsändringsförslaget blifver antaget.

Nu har motionären yrkat återremiss af det föredragna betänkandet och vill kammaren såsom en opinionsyttring förena sig om ett sådant yrkande, så skall jag icke motsätta mig det. Jag yrkar emellertid bifall till utskottets förslag.

Herr Jonsson i Hof: Jag skall också be att få instämma i yrkandet om återremiss, ty, oberoende af hvilken utgång, det hvilande förslaget om ändring i kammarens numerär kan komma att få, är detta en sak, som i och för sig ur flera synpunkter kan behöfva underkastas en ändring. Väl må det vara sant, att formuleringen af motionen och särskildt qvoten, en etthundrafemtiondedel, kan synas stå i direkt samband med det hvilande grundlagsförslaget, men jag hemställer, huruvida icke en sådan qvot i och för sig sjelf äfven kan vara antaglig, lika väl som man skulle fastslå en viss bestämd siffra för folkmängden, ty är en viss proportion bestämd, så är det något, som är tillfredsställande för framtiden, under det att en fast siffra i folkmängden återigen kommer att lida af samma fel, som nuvarande bestämmelsen uti landstingsförordningen, eller att, under det att folkmängden utvecklas eller ändrar sig på ena eller andra sättet, denna siffra blir mindre lämplig. Jag tror, att ur två synpunkter är en ändring i detta fall ganska vigtig och nyttig. Den ena synpunkten är den, att skilsmessa mellan stad och land i fråga om landstingets sammansättning egentligen icke kan hafva något särskildt skäl för sig, förr än staden har vuxit upp till en sådan siffra och styrka, att de

vigtigare institutionerna, som egentligen landstinget har att befatta sig med, kunna och böra anordnas särskildt för en sådan stad. Först när staden har blifvit så stor, att man vill hafva särskilda sjukvårdsinrättningar och åtskilliga undervisningsanstalter, då är tiden inne för att staden skall skiljas från landstinget. Den andra synpunkten, den politiska, tror jag är fullkomligt lika viktig för att få en ändring genomförd i detta afseende. Herrarne kunna möjligen föreställa sig, att det skall kunna anses vara en fördel för en stad att utträda ur ett landstingsområde och sjelf välja ledamot till Första Kammaren, men jag är af en motsatt tanke i det fallet. Ty i ett flertal af landstingen återverkar städernas landstingsmäns närvaro i landstingen så pass på valen till Första Kammaren, att de komma att utfalla i en helt annan rigtning, om städer och landsbygd gemensamt företaga dessa val, än om de välja särskildt. Det kan då mycket väl hända, att städernas intressen, när valmanscorpsen omfattar både stad och land, blifva mycket bättre tillgodosedda vid val till Första Kammaren, än om de hade den der rätten att välja för sig, ty det kan då blifva flere ledamöter till Första Kammarerna valda för landstinget, som hafva högre vyer och blickar för både stadens och det allmännas bästa, än om staden får sätta till endast en, emedan riksdagsmannavalet då skulle komma att ega rum på helt andra grunder, derigenom att landstingsmännens åsikter, numerärt taget, blifva förändrade i fråga om ett sådant val, derest dessa stadslandstingsmän skulle tråda utur landstinget.

Ang. ändrad lydelse af § 1 i landstingsförordningen.

(Forts.)

Alla dessa skäl jemte de af motionären förut anförda synas mig ådagalägga, att det sätt, hvarpå utskottet behandlat motionen, icke är lämpligt och att åtminstone ärendet borde återremitteras, på det att utskottet måtte komma i tillfälle att ingå i pröfning af sjelfva saken. Då har ju utskottet frihet att välja det sätt, hvarpå det vill gå tillväga, antingen det vill förorda motionärens förslag eller bestämma en viss fix siffra. Det har fria händer att välja den ena eller andra utgångspunkten, och enda begränsningen ligger deruti, att utskottet icke kan gå längre än motionären föreslagit. Jag instämmer i yrkandet om återremiss.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på återremiss; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Motionären begärde likväl votering; i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller lagutskottets hemställan i utlåtandet n:o 52, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren återförvisat ärendet till utskottet.

Röstsedlarna uppräknades, hvar efter annan, och visade 141 ja mot 35 nej; varande sålunda utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Ang. ändrad
lydelse af § 25
mom. 1 i lands-
tingsförord-
ningen.

§ 14.

Skedde föredragning af lagutskottet utlåtande n:o 53, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af § 25 mom. 1 i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Med förnyande af sin vid föregående riksdagar gjorda framställning, hemställde herr *A. V. Ljungman* i motion n:o 8 inom Andra Kammaren, det Riksdagen måtte för sin del besluta, att första punkten i 25 § af förordningen om landsting den 21 mars 1862 skall erhålla följande lydelse:

Kongl. Maj:t utser för hvarje lagtima landsting *bland tingets ordinarie ledamöter* en ordförande, hvilkens befattning skall fortfara intill nästa lagtima sammankomst.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Häremot hade reservation anmälts af herrar *Wester, Bruzelius, J. A. Lundström, Kardell, Lindgren, Norberg* och *Linder*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen; hvarjemte herrar *Lilienberg, Erickson* i Bjersby, *Anderson* i Tenhult, *Näslund, Folke Andersson* och *Petersson* i Brystorp begärt få antecknadt, att de på grund af åtnjuten ledighet från riksdagsgöromålen icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr *Ljungman*: Den förevarande motionen är af kammaren flera gånger bifallen på hemställan icke endast från lagutskottet utan äfven från konstitutionsutskottet, då motioner äfven varit väckta om sådan grundlagsändring, hvarigenom syftet skulle vinnas. Utskottet i föl motiverade mycket kraftigt motionen och tillstyrkte bifall till densamma, och samma mening, som jag såsom motionär hyllar, har varit uttalad af den komité, som utarbetat förslag till landstingsförordning. Utskottet i år har icke heller kunnat anföra något annat skäl för vederläggande af de skäl, utskottet förut anfört, och till vederläggande af motionen, än att några olägenheter icke skulle hafva försports af nu gällande bestämmelser.

Härpå vill jag svara, att, om icke olägenheter försports, motionerna naturligen icke blifvit väckta, och då andra tillräckliga och fullgiltiga skäl för motiverandet af ett förslag förefinnas, tillgriper man icke gerna den i alla händelser obehagliga utvägen att påvisa olägenheter, ty ett sådant påvisande skall i detta fall icke innebära annat än anklagelser mot vissa personer. Det företeddes emellertid aldeles

tillräckliga bevis på ifrågavarande olägenheter inom lagutskottet år 1884, och jag har för min del icke ansett nödigt att nu lemna några ytterligare upplysningar i det hänseendet. Jag skall med anledning deraf att kammaren så många gånger bifallit ifrågavarande motion anhålla om bifall till densamma äfven denna gång.

Ang. ändrad lydelse af § 25 mom. 1 i landstingsförordningen.

(Forts.)

Herr Restadius: Då jag inom lagutskottet icke ansett mig kunna med min röst bidraga till motionens framgång, har jag dervid vägledts af det åskådningssätt, att en gammal lag ej bör afskaffas, så framt det icke kan visas, att den icke är lämplig och tillfredsställande, och att en ny lag icke bör införas, om det ej kan utredas, att den är nödig och nyttig. Intetdera af dessa fall synes mig här vara för handen. Syftmålet med motionen torde vara att betaga Kongl. Maj:t den honom hittills tillkommande rätt att utse en landshöfding till ordförande inom landstinget. Vid tiden för författningens i ämnet tillkomst och under de första åren derefter, innan landstingen hunnit växa in i sina former, var det ganska vanligt, att en landshöfding utsågs till ordförande. Men denna regel har numera blifvit ett undantag, ity att jag tror, att det icke kan uppvisas ett enda fall, då en landshöfding blifvit utnämnd till ordförande, utan att landstingets ledamöter sjelfve önskat det. Under sådana förhållanden synes det mig icke leda till landstingets eller länets båtnad, om Kongl. Maj:t betages den rätt, honom nu tillkommer.

Det har mot den nu vidtagna anordningen blifvit anmärkt, att landshöfdingen skulle komma i en besvärlig ställning såsom ordförande, derutinnan för det första, att han i egenskap af konungens befallningshafvande sedermera hade att i vissa fall pröfva och tillse lagligheten af landstingets beslut, och för det andra, att landshöfdingen såsom ordförande icke skulle vara i tillfälle att lemna de vägledande upplysningar för landstinget, som stode honom till buds.

Hvad den första frågan angår, så har det icke uppgifvits hvilka svåra kollisionsfall skulle inträffa för landshöfdingen, derest han vore ordförande i landstinget. Det är alldeles gifvet, att han såsom ordförande icke har någon annan uppgift än den att tillse, att lagliga former vid landstinget blifva iakttagna. Någon pröfning tillkommer icke ordföranden, han står följaktligen alldeles opartisk. Det är vidare alldeles icke ordföranden betaget att lemna de upplysningar, som kunna vara till gagn för landstinget; och derfor kan jemväl ur den synpunkten det icke vara någon olägenhet för landshöfdingen att, då tillfälle erbjuder sig, vara ordförande i landstinget.

Förslagets rätta innebörd synes närmast peka på en magtfråga. Det synes mig, som man skulle anse, att, derest eu landshöfding icke kan utnämnas till ordförande, utan ordföranden skall tagas ur landstingets egen krets, landstingets ställning derigenom skulle blifva något högre. Jag vill deremot erinra, att i det fria Danmark och likaså i Norge, som vi väl må kalla för fritt, äro amtmännen sjelfskrifna ord-

Ang. ändrad
lydelse af § 25
mom. 1 i lands-
tingsförord-
ningen.

(Forts.)

förande i amtrepresentationerna. Och vidare torde jag också få nämna, att öfverståthållaren i Stockholm är sjelfskrifven ordförande för stadsfullmäktige. Från intetdera af dessa håll har jag förspört någon klagan deröfver.

På grund af hvad jag nu sagt skall jag be att få yrka bifall till lagutskottets betänkande.

Herr *Petersson* i Boestad instämde häruti.

Herr *Lilienberg* yttrade: Jag har icke inom utskottet deltagit i behandlingen af denna fråga. Men jag skall be att få tillkännagifva, att jag står på samma ståndpunkt nu som flere gånger förut. Jag instämmer i det yttrande, som afgifvits af herr *Ljungman*.

Hvad beträffar det anförande, som en talare på elfsborgsbänken hade till försvar för utskottets utlåtande, så föreföll det mig, att han icke tycktes tänka på, att det vore någonting som hette kommunal sjelfstyrelse. Det är naturligt för den kommunala sjelfstyrelsen, att landstinget, som är den högsta kommunala myndigheten, får sjelft utse sin ordförande. Han anförde som exempel derpå, att man kunde nöja sig med det nuvarande tillståndet, att amtmännen i Norge och Danmark äro sjelfskrifne ordförande i amtstyrelserna eller den institution, som kan anses motsvara våra landsting. Men förhållandet är det, att i vårt land finnes mycket större kommunal sjelfstyrelse än i Norge eller Danmark.

Han nämnde äfven, att öfverståthållaren är sjelfskrifven ordförande hos Stockholms stadsfullmäktige, och att icke något missnöje försports från det hållet. Det förhåller sig likväl icke så med den saken. Tvärtom finnes det missnöje deröfver, och detta har tagit sig uttryck i särskilda motioner hos stadsfullmäktige, väckta vid åtminstone två tillfällen. Jag var sjelf med om ett förslag i den rigtningen, att detta sjelfskrifna ordförandeskap skulle upphöra.

Andra Kammaren har vid flere tillfällen uttalat sig för den reform, som herr *Ljungman* påyrkar, och jag har trott, att vi icke skulle behöfva vidare debattera saken nu, utan att kammaren skulle vidblifva sitt förra uttalande.

Häruti instämde herr *Halvar Eriksson*.

Herr *von Friesen*: Herr talman! Jag är uppkallad af det yttrandet, att icke något missnöje skulle förefinnas med det förhållande, att öfverståthållaren i Stockholm är sjelfskrifven ordförande bland Stockholms stadsfullmäktige. Jag vill visst icke bestrida, att de öfverståthållare, som under den tid, jag varit stadsfullmäktig, suttit såsom ordförande, hafva väl skött sina ordförandeplatser, men dels har det förekommit tillfällen, då sådana ärenden varit föremål för behandling, att öfverståthållaren rent af icke kunnat sitta såsom ordförande, dels

har, jag är öfvertygad derom, öfverståhållaren sjelf mera än en gång på grund af ärendenas beskaffenhet känt obehag af att nödgas vara ordförande hos Stockholms stadsfullmäktige. Jag skall emellertid yrka bifall till herr Ljungmans motion.

Ang. ändrad lydelse af § 25 mom. 1 i landstingsförordningen.

(Forts.)

Herr Ljungman: Herr Restadius anförde i sitt genmäle, att landstingen sjelfva skulle åstundat att hafva landshöfdingar till ordförande. Jag må undra, på hvilket sätt de kunna gifva uttryck för en sådan önskan. Aldrig har jag hört, att något landsting gått in till Kongl. Maj:t med anhållan att få den eller den utnämnd till ordförande.

Att öfverståhållaren kan komma »i en besvärlig ställning» i följd af sitt ordförandeskap i likhet med ordförandena i landstingen, då desse äro landshöfdingar, är en alldeles sjelfklar sak. I många landsting är ordföranden ledamot i förvaltningsutskottet och sålunda ansvarig, och han blifver då en gång om året underkastad revision med ty åtföljande ansvar. Blifver klagomål väckt öfver det sätt, hvarpå ordföranden ledt tingets förhandlingar, så är det konungens befallningshafvande i första hand som skall yttra sig, och då ordföranden landshöfdingen är jäfvig, blir det hans underordnade i länsstyrelsen, som få yttra sig i saken. Det kan ju icke vara lämpligt.

Saken är ju för öfrigt så starkt motiverad både af utskottet vid föregående tillfällen och i motionerna samt allra främst af den komité, som utarbetat förslag till landstingsförordning, att någon diskussion icke vidare kan behövas. Jag yrkar bifall till motionen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt propositioner af herr talmannen gifvits i enlighet med de gjorda yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll den i ämnet väckta motionen.

§ 15.

Slutligen föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 54, i anledning af väckt motion om utarbetande af en fullständig folkskolestadga för de större städerna m. m.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *E. Hammarlund* afgifna motion, n:o 114, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ordet begärdes af

Herr Hammarlund, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det hör ju till regeln, att första gången ett förslag framkommer för lagutskottet, så blir det afstyrkt. Detta är, så vidt jag vet, första gången en motion i denna riktning blifvit framlagd inom riksdagen. Dess öde var således på förhand gifvet. Deraf följer emellertid all-

deles icke, att förslaget ej kan vara förtjent af uppmärksamhet eller att det icke en gång förr eller senare äfven blir förverkligadt.

Den idé, som upptagits i motionen, är för öfrigt icke alls någon nyhet för vårt land. Jag skall blott erinra om att på kommunallagstiftningens område hafva vi en särskild kommunalförordning för landsbygden och en särskild för städerna. Och gå vi till lagstiftningen på folkskolans område, så hafva andra länder måst tillgripa just en sådan åtgärd som den af mig anvisade. Här har jag i min hand »Lov om Folkeskolen paa Landet, gifven Stockholms Slot den 26de Juni 1889» samt »Lov om Folkeskolen i Kjöbstäderna, gifven Stockholms Slot den 26de Juni 1889». Det är två hvar för sig fullständiga folkskolelagar med alldeles lika många kapitel och i det närmaste samma antal paragrafer, men der i en del paragrafer hänsyn till landsbygdens och städernas olika förhållanden blifvit tagen; en del paragrafer äro deremot alldeles lika.

Att det för öfrigt icke går för sig att hafva alldeles samma folkskolestadga i alla rikets kommuner framgår bäst deraf, att åtskilliga af våra städer funnit sig nödsakade att ingå till Kongl. Maj:t med begäran att få undantagsstadgar. Sådana finnas för närvarande för 6 af rikets städer, nemligen Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Lund och Upsala. Och i den mån folkskoleväsendet utvecklas, komma nog flera städer att följa exemplet. Männe det icke kunde vara på tiden att ställa förhållandena på fullt laglig grund och i stället för dessa många olika undantagsstadgar få en enda gemensam stadga, som kunde vara lämplig för rikets större kommuner? I detta fall synes emellertid lagutskottet vilja ställa sig på undantagslagstiftningens ståndpunkt.

Utskottet har naturligtvis framletat ett par skäl för sitt afstyrkande och funnit två dylika skäl. Det första är det, att »äfven om en dylik folkskolestadga upprättades, skulle det icke kunna undvikas, att åtskilliga kommuner skulle fortfarande, såsom hittills, ega behof af en efter deras olika förhållanden afpassad folkskolestadga och, på sätt nu är medgifvet, bereda sig utväg att få sitt folkskoleväsen ordnad på ett från den af motionären ifrågasatta stadgan för de större kommunerna afvikande sätt.»

När, såsom förhållandet nu är, en liten församling nere i Skåne om 5 hundra del kvadratomil areal kan hafva samma folkskolestadga som en stor norrbottensförsamling med öfver 100 kvadratomil ytvidd; vidare, såsom nu är förhållandet, en stor bergslagsförsamling med en folkskolebudget på 40,000 kronor, kan hafva samma folkskolestadga som en liten församling i skärgården, der samtliga utgifter till folkskolan icke ens uppgå till 1,000 kronor — skulle det väl då vara omöjligt, att två med hvarandra så likställda kommuner som t. ex. Göteborg och Malmö skulle kunna hafva samma folkskolestadga? Jag tviflar härpå, och lagutskottet har icke kunnat uppvisa ett enda hän

seende, beträffande hvilket en sådan stadga icke skulle kunna hafva tillämplighet för alla de större städerna.

Jag misstänker, att, när utskottet nedskrifvit denna mening, det sammanblandat folkskolestadga och folkskolereglemente. För hvarje folkskoledistrikt skall finnas ett af domkapitlet fastställt reglemente, innehållande bestämmelser om skolväsendets allmänna anordning inom distriktet, om lärotid och klassindelning, nödiga föreskrifter om undervisning, tukt och ordning, det hufvudsakliga af skolans läroplan m. m. Det är nog detta lagutskottet menat, då det talat om, att det icke är möjligt att hafva samma folkskolestadga. Men det är icke här fråga om dessa detaljbestämmelser, utan om en folkskolestadga. Denna skall innehålla de stora hufvuddragen rörande hvilka skolarter som få förekomma, huru skolstyrelsen sammansättes och hvilken befogenhet den har, huru lärare tillsättes, kostnadernas utgörande, tillsynen öfver skolan och dylika allmänna saker. Det är min lifliga öfvertygelse, att beträffande dessa saker kunna bestämmelserna mycket väl vara så affattade, att de lämpa sig för de större städerna, så att icke någon undantagslagstiftning skulle behöfva komma i fråga.

Men, säger utskottet för det andra, svårighet möter »att bestämma gränsen mellan större och mindre kommuner, i hvilket afseende motionären ej gifvit någon antydning». Denna anmärkning har jag besvarat redan i min motion. Jag håller nemligen före, att det lämpligaste sättet att ordna saken vore, att kommunerna hade den största möjliga frihet, så att ingen kommun skulle mot sin vilja tvingas att tillämpa stadgan för de större städerna. Då en kommun funne det för sig fördelaktigt att få tillämpa denna stadga, skulle hon derom göra ansökan hos Kongl. Maj:t, som egde att i ärendet förordna. Det skulle alltså tillgå på ungefär enahanda sätt som Riksdagen i fjor beslöt angående köpings rätt att få bilda eget skoldistrikt.

Hvad skulle då vinnas, ifall en sådan reform genomfördes, och man alltså finge en särskild folkskolestadga för de större stadskommunerna?

Jo, först och främst skulle man få veta, hvad som verkligen vore folkskolestadgan i de i frågavarande städerna, något som nu icke är så lätt att bestämma, enär i samma stad i vissa fall den allmänna folkskolestadgan och i andra fall en särskild undantagsstadga skall tillämpas.

Vidare skulle, om staten finge sin hand med i lagstiftningen på detta område, lärarecorpens och skolornas intressen blifva bättre tillgodosedda än då, såsom nu sker, skolmyndigheterna ingå till Kongl. Maj:t med begäran om fastställelse å en undantagslagstadga. I detta afseende brister för närvarande ej så litet, jag skall blott framdraga ett par exempel.

Beträffande lärareplatsers tillsättning står lärarepersonalen på landsbygden i en långt bättre ställning, än t. ex. i Stockholm. I den allmänna folkskolestadgan, som gäller för landsbygden, är det

tydiligen stadgadt, huru och efter hvilka grunder förslag skola upprättas. Som bekant skola tre sökande uppföras å förslaget och bland dessa tre föreslagna väljer församlingen en. Såväl förslag som val kunna öfverklagas. Men här i Stockholm uppgöres icke något sådant förslag, utan blott ett förord, men skolrådet är icke det ringaste bundet af några särskilda grunder för afgifvande af sitt förord, och detta kan ej heller öfverklagas. Och när saken sedan kommer till öfverstyrelsen, så behöfver denna icke alls bry sig om skolrådets förord, utan kan utnämna hvilken som helst af sökandena, utan all hänsyn till betyg eller dylikt. Med framdragande af detta exempel har jag ej velat uttala något klander öfver det sätt, hvarpå skolmyndigheterna här i Stockholm hittills begagnat sin vidsträckta magt. Jag har blott velat framhålla den betänkliga brist, som ligger deri, att lagen ej är sådan, att den lemnar garanti mot *möjligheten* för godtycke.

Ett annat exempel: I fjor utkom en kunglig förordning, som föreskrifver gemensamma möten mellan skolråd och lärarepersonal. Vid med anledning häraf gjord förfrågan i ecklesiastikdepartementet har den upplysning lemnats, att denna författning icke skall tillämpas i Stockholm. Således kommer lärarepersonalen härstädes i en ofördelaktigare ställning än lärarepersonalen på landsbygden, enär den förra icke får öfva något inflytande på skolväsendets ordnande.

Efter hvad jag förnummit, torde det icke dröja så synnerligen länge, innan från en af de skolmyndigheter, inom hvars område en dylik undantagslag är gällande, kommer att till Kongl. Maj:t ingå en begäran om att få denna stadga ändrad. Det är att förmoda, att Kongl. Maj:t då skall taga i öfvervägande, huruvida icke det vore lämpligt att i stället för dessa många undantagsstadgar hafva en gemensam förordning för de större kommunerna. Vid sådant förhållande och då jag alltså hyser den förhoppningen, att Kongl. Maj:t af eget initiativ skall taga denna för utvecklingen af de större städernas skolväsen så ytterst viktiga fråga under ompröfning utan någon vidare påstötning från Riksdagens sida, har jag icke något yrkande att framställa.

Häruti instämde herrar *von Friesen, Beckman, Fr. Berg* och *Rosengren*.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,40 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.